

VUOSIKERTOMUS 2006

TEKNILLINEN KORKEAKOULU
Kirjasto

VUOSIKERTOMUS 2006

Jakelu:

Teknillinen korkeakoulu

Kirjasto

PL 7000

FI - 02015 TKK

URL: <http://lib.tkk.fi/>

Puh. +358-9-451 4111

Fax. +358-9-451 4132

E-mail: infolib@tkk.fi

© TKK, Kirjasto

URL: <http://lib.tkk.fi/Julkaisut/vuosikertomus2006.pdf>

Multiprint Oy

Espoo 2007

Toimituskunta: Jaana Marvia (toimittaja), Aune Kontkanen (kuvat ja tilastot), Sirkku Käsälä, Tarja Paalanen (taitto ja kuvat). Kannen kuvat: Jouni Nevalainen ja Aune Kontkanen.

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe.....	4
Puheenvuoro.....	5
Vuoden 2006 tapahtumat lyhyesti.....	6
The Developments of the Year 2006 briefly.....	7
Teknillisen korkeakoulun kirjasto - esittely.....	8
Kokoelmia verkkolehdistä lahjoituksiin.....	10
Palveluja kirjastossa ja verkossa.....	13
Tilat odottavat peruskorjausta.....	18
Tiedonhakujärjestelmät muutospaineessa.....	20
Koulutus on uudistamista ja yhteistyötä.....	22
Vuoden artikkeli : TKK:n kirjastolaitoksen selvitys	25
Julkaisutoiminnan tuella ja arvioinnilla on kysyntää.....	27
Viestintä on yhä tärkeämpää.....	29
Henkilöstö opiskeli ja virkistäytyi.....	31
Taloudellinen tilanne	34

Liitteet

Kirjaston neuvottelukunnan kokoonpano

Kirjaston henkilöstö

Tilastot 2004 - 2006

Kuva: Jouni Nevalainen

Vuosi 2006 tulee jäämään kirjaston historiaan ajankohtana, jolloin pohjustettiin suuri tiikerinloikka. Kirjasto on monella tavalla ja monesta syystä juuri nyt kurottamassa uuteen aikaan. Sekä ulkoiset että sisäiset paineet ovat tehneet tämän välttämättömäksi. Valtionhallinnon tehostamistoimet edellyttävät henkilöstösäästöjä, kasvavat tila- ja aineistokulut vaativat tarkkaa taloudenpitoa, huippuyliopisto kangastelee edessä ja eläkepommi alkaa purkautua. Pienempiä syitä on lukuisia.

Tulevaisuuden kannalta tärkeimmäksi vuoden 2006 työksi nousee rehtorin nimittämän työryhmän suorittama TKK:n kirjastolaitoksen selvitys suosituksineen. TKK:lla kirjastolaitos on hajautettu eikä kokonaisuus ole kenenkään hallussa. Pää- ja osastokirjastoja lukuun ottamatta yksittäisten kirjastojen menot koostuvat pienistä puroista. Näistä kuitenkin kasvaa melko suuri virta, jonka valjastaminen olisi tärkeää. Selvityksestä ja sen tuloksista on vuosikertomuksessa erillinen artikkeli.

Selvitystyön rinnalla kirjasto otti kaksi tärkeää askelta tulevaisuuden kehittämiseksi. Ensiksikin otimme testinä vastuun Tietotekniikan sekä Automaatio- ja systeemitekniikan yhteisestä osastokirjastosta. Tavoitteena on tämän osastokirjaston saattaminen pääkirjaston hoitoon pysyvästi. Toiseksi tutkimme RFID-tekniikan soveltuvuutta miehittämättömän kirjaston perustekniikaksi, millä voi olla tulevaisuudessa käyttöä esimerkiksi laboratoriokirjastojen automatisoinnissa.

Kirjasto aloitti yhdessä koko muun TKK:n kanssa laatujärjestelmän luomisen. Työtä ei onneksi tarvinnut aloittaa tyhjästä. Kirjasto on luonteeltaan hyvin järjestelmällinen yksikkö, ja monet jo olemassa olevat toimintatavat ovat vastanneet laatujärjestelmän vaatimuksia. Ensi vaiheessa tavoitteena on saada perusrakenne kuntoon niin, että kirjasto menestyy syksyllä 2007 suoritettavassa arvioinnissa. Tätäkin tärkeämpää on se, että laatujärjestelmä tulee varmasti parantamaan kirjaston toimintaa pitkällä aikavälillä. Kirjaston oma laaturyhmä vastaa projektin koordinoinnista, se on siis paljon vartijana.

Kokoelmien kannalta 2006 nähtäen tulevaisuudessa elektronisen aineiston lopullisena läpimurtovuotena myös kirjojen osalta. Elektronisten kirjojen kokoelma laajentui huomattavasti ja niiden käyttö kasvoi. Toisaalta kirjasto aloitti Sähkö- ja tietoliikennetekniikan osaston kanssa kokeilun diplomitöiden elektronisten versioiden tallennuksesta julkaisuarkistoon. Näin kirjaston merkitys korkeakoululla kasvaa aineiston tallennuksen ja käyttöönannon lisäksi myös TKK:n tuottaman tutkimustiedon levittäjänä maailmalle.

Muutoksen enteet ovat näkyvissä henkilökunnassammekin. Vuosi 2006 jäänee pitkään aikaan viimeiseksi vuodeksi, jolloin kirjaston henkilökunta ei juuri muuttunut. Tästä eteenpäin eläkkeelle jäädään yhä kiihdyvällä vauhdilla. Huippujakso osuneen vuosiin 2011-12, jolloin noin neljännes kirjaston nykyisestä henkilöstöstä on eläkkeelle jäämisen mahdollistavassa iässä. Tätä ennen meidän on varmistettava osaamisen siirtyminen nuoremmalle sukupolvelle.

Tiikeri on siis viritetty loikkaan. Kiitos tästä kuuluu koko kirjaston henkilökunnalle, jälleen yksi aktiivinen ja tuloksekas vuosi on takana.

ARI MUHONEN
ylikirjastonhoitaja

TKK haluaa olla visionsa mukaisesti kansainvälisesti arvostettu ja vetovoimainen tekniikan yliopisto, joka tunnetaan tutkimuksen ja opetuksen huipputuloksista, uudistumiskyvystä ja yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta. Erilaisia rankinglistoja julkaistaan vuosittain. Pärjäämme hyvin pohjoismaisessa kilpailussa, mutta valitettavasti emme ole vielä yltäneet kovin korkealle maailman huippuyliopistojen listoilla. Kun verrataan TKK:n käytettävissä olevaa rahamäärää esimerkiksi tunnetusti maailman huippuluokkaa olevan MIT:n vastaavaan, on ero todella suuri. MIT:llä on käytössään opiskelijaa kohden noin kymmenkertainen määrä rahaa verrattuna Teknilliseen korkeakouluun.

Resurssien niukkuus näkyy myös TKK:n kirjastossa, joka kaikesta huolimatta sinnittelee hyvin annettujen tehtävien kanssa. Kirjasto on todella haasteellisessa tilanteessa toimintaympäristön jatkuvassa muutoksessa. Sille tulee koko ajan uusia vaatimuksia erityisesti julkaisemisen siirtyessä entistä enemmän digitaaliseen muotoon. Toisaalta upea kirjastorakennus ei nykyisessä muodossaan enää vastaa tämän päivän kirjastotoimintojen tarpeita. Suuret, tyhjillään olevat varastotilat, jotka vuokrina rasittavat kirjaston taloutta, pitäisi pikaisesti remontoida ja saada uudenlaiseen käyttöön. Vuoden 2006 aikana toiminut rehtorin asettama kirjastotoimen kehittämistyöryhmä kiinnitti huomiota mm. tähän asiaan.

Kirjastolta kysytään paljon muutakin kuin vain tiettyä kirjaa tai lehtiartikkelia. Tieteellisen tutkimuksen vaikuttavuuden arvioinnissa on noussut avainasemaan tutkijoiden julkaisemat tieteelliset artikkelit ja konferenssijulkaisut sekä niihin tehdyt viittaukset. Muiden muassa edellä mainitut ranking-listat hyödyntävät erilaisia bibliometrisiä analysejä. Kirjaston odotetaan tuottavan myös tämältyypistä tietoa.

Bibliometrisen tarkastelun vaativuutta ja vaikeutta kuvaa hyvin Suomen Akatemian viime vuoden syksyllä julkaisema raportti *Finnish Science in International Comparison: A Bibliometric Analysis*, jossa vertailtiin OECD-maiden tutkimuksen tuloksellisuutta sekä näkyvyyttä, tieteellistä vaikuttavuutta ja laatua. Siitä seurasi päivälehtienkin palstoille ulottunut keskustelu. Yksi tehty johtopäätös oli, etteivät tekniikan alan tutkijat julkaise läheskään siinä suhteessa kuin saavat julkista rahoitusta. Tällaisen mielikuvan luominen saattaa olla sängen vahingollista TKK:n ja koko tekniikan tutkimuksen kannalta. TKK:n ylikirjastonhoitaja toikin oivallisesti kannanotossaan esille raportin puutteet. Jatkossa meidän tulee tarkoin seurata näiden bibliometrinen analyysien tekoa ja tulkintoja. Meillä täytyy olla oma selkeä käsitys tilanteestamme. Tietoja tultaneen tulevaisuudessa käyttämään entistä enemmän niin TKK:n sisäisessä rahanjaossa kuin yliopistojen tuottavuutta verrattaessa, puhumattakaan erilaisia paremmuusjärjestyksiä tehtäessä.

Kirjaston toiminta tulevaisuudessa näyttää erittäin haasteelliselta. Tämä asettaa suuria vaatimuksia henkilöstölle, mutta samalla tekee työn sängen mielenkiintoiseksi.

professori OUTI KRAUSE
Vararehtori

Kirjaston neuvottelukunnan 2006 – 2008 puheenjohtaja
Kirjastotoimen kehittämistyöryhmän (2006) puheenjohtaja

Kuva: Kimmo Brandt

VUODEN 2006 TAPAHTUMAT LYHYESTI

Kirjaston aineistohankintojen painopiste oli kokoelmapolitiikan mukaisesti elektronisessa aineistossa. Elektronisten kirjojen määrä kasvoi merkittävästi edelliseen vuoteen verraten. Vuoden aikana analysoitiin vuonna 2005 toteutetun lehtiselvityksen tulokset: TKK:lle tarjottavan tieteellisten aikakauslehtien valikoima oli erittäin hyvä.

Kirjastokäynnit vähenivät lähes 8 % edelliseen vuoteen verraten, mutta lainojen kokonaismäärä (koti- ja lukusalilainat ja uusinnat) kasvoi 6 % johtuen suurimmaksi osaksi uusintojen selvästä lisääntymisestä.

Vuoden 2006 alussa voimaan astunut tekijänoikeuslaki vaikeutti kirjaston jäljennepalvelutoimintaa. Laki kieltää korkeakoulujen kirjastoja toimittamasta henkilöasiakkaille artikkelikopioita digitaalisessa muodossa.

Rehtorin nimittämä kirjastotoimen kehittämisyöryhmä, jossa oli käyttäjien sekä pääkirjaston että erillis-kirjastojen edustus, toimi kertomusvuoden aikana. Ryhmä esitti loppuraportissaan suosituksia esimerkiksi palvelukäytäntöjen yhtenäistämistä ja kirjastojen organisoinnista.

Loppusyksystä toteutettiin verkkokyselynä kirjaston käyttäjäkysely, johon saatiin 1902 vastausta. Palautteen käsittely jatkui vuoden 2007 puolella. Yleisen käyttäjätyytyväisyyden arvosanaksi kirjasto sai 4 (1-5).

TKK:n elektronisen aineiston julkaisuarkistoon ryhdyttiin keväällä ottamaan vastaan diplomitöitä Sähkö- ja tietoliikennetekniikan osaston valmistuvilta. Vuoden lopussa arkistossa oli noin 800 kokotekstijulkaisua. Kirjasto laati erilaisia julkaisuanalyysjä ja kehitti julkaisemisen arvioinnin välineitä korkeakoululle.

Vuoden aikana käynnistettiin ja osallistuttiin useisiin omiin, kotimaisiin ja kansainvälisiin projekteihin ja hankkeisiin. Tiedon haun verkkokurssien vaihdon edellytyksiä selvittänyt EU:n rahoittama REVE-projekti päättyi. Kirjasto teki projektissa yhteistyötä belgialaisen Arenbergin kirjaston kanssa.

Vuosi 2007 näyttää, miten valtionhallinnon hankintatoimen puitejärjestelyt toimivat käytännössä. Samoin saataneen lisätietoa ns. huippuyliopistohankkeen etenemisestä ja vaikutuksista kirjastoon. - Tilastot ovat vuosikertomuksen liitteissä.

THE DEVELOPMENTS OF THE YEAR 2006 BRIEFLY

The focus of library acquisitions was on electronic materials according to the collection policy. The amount of electronic books was considerably bigger than in the previous year. The results of the study of journals important to TKK were analysed during the year: the selection of scientific journals available at TKK was very good.

Library visits declined almost 8 % from the previous year. But the amount of loans in total was 6 % bigger than in 2005. The growth is largely explained by the increase in renewals.

The new copyright law (1.1.2006-) affected unfavourably library's article delivery services. The law prohibits university libraries from sending electronic copies of articles to customers other than libraries.

Rector of TKK appointed a working group to make a report of the library functions of the university and to make recommendations based on the analysis. The group worked over the year 2006 and it consisted of representatives of library users, main library and departmental libraries of TKK.

At the end of the year a user study was conducted via a web form. As much as 1902 answers were received. The results will be analysed in the year 2007. The library got score 4 in general satisfaction of the users, scale was 1-5.

In spring the TKK library together with the Department of Electrical and Communications Engineering and its library started a pilot to publish master's theses in electronic format and archiving them in the repository of electronic publications of TKK. At the end of the year there were about 800 fulltext documents in the TKKDOC-archive. The library prepared several publication analyses and developed tools for analysing publication at the university.

The library started and participated in several own, national and international projects. The REVE project in which library co-operated with Arenberg Library from Belgium was closed. The interchangeability of TKK library's course "Searching for Scientific Information" was studied in the project.

The year 2007 will show, how the new arrangements of acquisitions in the state administration organizations will affect libraries. It is also possible that the so-called top universities proposal (TKK, HSE and University of Art and Design Helsinki) makes progress. – The statistics are in the appendix.

TEKNILLISEN KORKEAKOULUN KIRJASTO

esittely

Teknillisen korkeakoulun erillisenä laitoksena toimiva kirjasto on kaikille avoin tieteellinen kirjasto ja korkeakoulun tieteellisen tietohuollon keskus. TKK:n kirjasto palvelee kaikkia teknistä tietoa tarvitsevia asiakkaita niin kotimaassa kuin ulkomailla.

Kuva: Jouni Nevalainen

Kirjaston tehtävänä on huolehtia siitä, että erityisesti korkeakoulun tutkijoilla, opettajilla ja opiskelijoilla on käytettävissään ajantasainen, laadullisesti arvioitu ja tarpeisiin sopiva tietoaaineisto. Kokoelmiin hankitaan tekniikan alan tieteellisiä julkaisuja korkeakoulun tutkimus- ja opetusaloilta ja luonnontieteistä tekniikkaa tukevaa kirjallisuutta. Hankinnan painopiste on elektronisissa aineistoissa ja ostoissa painotetaan ajankohtaisuutta. Valinnoin tuetaan TKK:n korkeatasoisen tutkimuksen strategista tavoitetta.

Kokoelmista löytyvät kurssikirjat, laaja kirjavalikoima, raporttisarjat, konferenssijulkaisut, hakuteok-

Visio

Kirjasto on tutkijan työväline ja opiskelijan opiskeluympäristö.

Kirjasto takaa kansainvälisesti vertailukelpoisen tietoaaineiston saatavuuden ja käytettävyyden sekä tarvittavan arkistoinnin. Teknistieteellinen tieto tarjotaan saumattomasti verkossa, asiakkaan työasemalle. Kirjastotila on opiskelua tukeva nuorekas monitoimitila, jossa asiakkaat viihtyvät. Osana Teknillistä korkeakoulua kirjasto on korkeakoulun muutoksessa mukana.

TKK:n kirjasto on Suomen vanhin ja suurin tekniikan alan kirjasto.

Sijainti	Otaniementie 9, Espoo
Perustettu	1849
Rakennusvuosi	1970 (Alvar Aalto)
Kirjastorakennus	8942 m ²

Aukioloajat	Lukukausien aikana	Kesäaikana
	ma - pe 8.00 - 21.00	ma 8.00 - 18.00
	la 9.00 - 16.00	ti - pe 8.00 - 16.00
	Aattopäivinä 8.00 - 16.00	

Käyttöoikeus Kaikille avoin. Lainaaja tarvitsee kirjastokortin.

TKK:n kirjastojen kokoelmatietokanta	TEEMU: https://teemu.linneanet.fi/
Painetut monografiat	197 500 nimekettä
Elektronisia lehtiä	15 000
Lukupaiikkoja	450
Asiakastyöasemia	33
Langaton verkkoyhteys	Aalto-verkko
Henkilökunta	52
Kotisivu	http://lib.tkk.fi
TKK:n muut kirjastot	http://www.otalib.fi/tkk/kirjastot/index.html

Teknisessä korkeakoulussa toimii pääkirjaston lisäksi 10 osastokirjastoa, 2 erillislaitosten kirjastoa ja noin 20 laboratorikirjastoa.

set ja TKK:n julkaisujen arkistokappaleet. Yhtenä vahvuutena on varsin kattava suomalaisen tekniikan ja erityisesti energia-alan tutkimuksen aineisto. Keskeisintä aineistoa ovat elektroniset ja painetut tieteelliset aikakauslehdet. Kirjasto on solminut käyttö sopimuksia useiden tiedontuottajien kanssa ja tarjoaa verkossa mittavan elektronisten aikakauslehtien valikoiman lisäksi runsaasti tietokantoja, tietosanakirjoja yms.

Kokoelmatietokanta TEEMUn, hakuportaali Nel-lin ja kirjaston www-sivuston kautta aineistot ja palvelut ovat haettavissa ja käytettävissä kirjastossa sekä korkeakoulun verkkoon kytketyiltä koneilta. TEEMUn lisäksi tuotetaan useita muita tietokantoja (mm. TKK:n tutkimus- ja julkaisurekisterit). Kaikille tarjottavien aineisto- ja tietopalvelujen lisäksi TKK:n opiskelijoita perehdytetään informaatiikkakursseilla kirjaston ja tiedonlähteiden käyttöön. Informaatiolukutaitoon liittyvää koulutusta verkkoympäristössä kehitetään edelleen.

Toimintaa uudistetaan erilaisilla hankkeilla, teknologisin ratkaisuin ja yhteistyössä TKK:n erilliskirjastojen ja muiden yksiköiden kanssa. Kirjastolla on uusia tehtäväalueita esimerkiksi korkeakoulun elektronisen julkaisutoiminnan edistämisessä.

Kirjasto osallistuu aktiivisesti kansalliseen kirjastoyhteistyöhön, mm. Suomen yliopistokirjastojen neuvoston, FinELib-konsortion ja Suomen open access -työryhmän FinnOA:n työskentelyyn sekä Voyager-kirjastojärjestelmän ylläpitoon. Valta-kunnallinen merkitys on myös sillä, että kirjasto huolehtii suomalaisen energia-alan tutkimustiedon referoinnista kansainvälisiin INIS- ja ETDE-tietokantoihin. Kansainvälisesti osallistutaan mm. kirjastoalan järjestöjen IATULin ja IFLAn toimintaan.

Tilojen muokkaaminen opiskelun tukikeskukseksi on jatkuvaa. Kirjastorakennuksesta pyritään rakentamaan toimiva opiskelu- ja tutkimusympäristö ja viihtyisiä kohtaamispaikka.

Kaikki tieteellisiä kaupallisia elektronisia verkkopalveluja, aikakauslehtiä, hakuteoksia, tietokantoja, käyttävät eivät muista tai tiedä, kirjastojen hankkivan ja maksavan aineistojen käyttöoikeuksista. Kyse on merkittävistä summista, vaikka iso osa sopimuksista on laajoja, tiukasti neuvoteltuja ja siten edullisia käyttölisenssejä. TKK:n kirjasto hankkii suurimman osa verkkoaineistoista Kansallisen elektronisen kirjaston FinELibin konsortiosopimusten nojalla. Olenainen toimija FinELib-aineistojen valinnassa on tekniikan alan asiantuntijaryhmä, jonka puheenjohtajana toimi kertomusvuonna Eeva Tolonen TKK:n kirjastosta.

Kokoelmista ja hankinnoista

Tietoaineistokulut vuonna 2006 olivat 1 389 330 euroa eli 30,8 % kokonaiskuluista. Suurin lisäys verrattuna vuoteen 2005 tuli FinELibin kautta tilattaviin aineistoihin, joissa uusina aineistoina vuodelle 2006 tilatut Wileyn lehdet (240 kpl) yksistään nostivat tilausmaksuja 130 000 euroa. Vastaavasti tilausmaksujen olisi pitänyt pienentyä muissa elektronisissa ja painetuissa kausijulkaisuissa. Näin ei kuitenkaan tapahtunut, koska vuonna 2005 maksut olivat poikkeuksellisen pienet ennakkomaksujen takia. Dollarin edullinen kurssi auttoi osaltaan kustannusten hallinnassa.

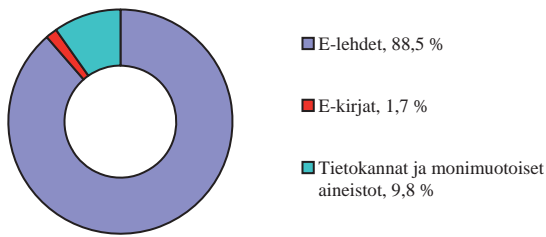

Kuva: Jouni Nevalainen

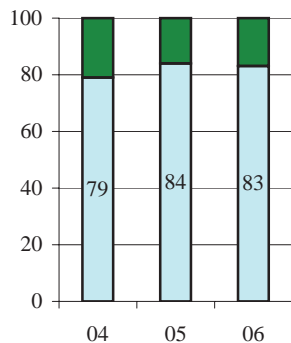

Kuva: Aune Kontkanen

Elektronisen aineiston kulut 2006

Elektronisen aineiston osuus kirjastoaineistokuluista, %

Vuonna 2006 TKK:lla oli käytettävissä noin 15 000 elektronista lehteä. Määrä on selvästi suurempi kuin vuonna 2005 (noin 10 000). Lehtien määrä laskettiin aiemmin itse ja eri palvelujen sisältämä lehtien määrä vuonna 2006 katsottiin FinELibin tilastoista. Tietokantoja oli 125 (66 CSA:n tietokantaa laskettu erikseen). Omia kanavia käyttäen tilattiin vuodelle 2006 400 lehteä. Kausijulkaisujen hintojen korotuksiin varauduttiin karsimalla 44 kappaletta em. lehtitilauksista vuodelle 2007. Lukuun sisältyy sekä elektronisia että painettuja lehtiä. Vuodelle 2007 tilattiin kolme uutta lehteä.

Painettuihin aineistoihin käytetyistä 175 761 euron kuluista kausijulkaisujen osuus oli noin 46 %, kurssikirjoihin käytettiin 19 % ja muihin kirjoihin 36 %. Kaikista kirjaostoista kurssikirjoihin laitettiin noin 1/3 kuten edellisenäkin vuonna. Pääkirjaston painetut monografiakokoelmat karttuivat lahjoituksin ja ostoin vuoden aikana 9 330 niteellä, joista ostoja oli alle kolmannes. Kirjaston kokoelmissa oli painettuja yksittäisteoksia 197 476 eri nimekettä vuoden 2006 lopussa.

Elektronisten kirjojen tuotanto on selvässä nousussa. Verkkokirjat eivät ole lehtien tavoin ainakaan vielä tehneet läpimurtoa ja tarvitaan riittävä määrä tarjontaa niiden merkityksen arvioimiseksi. Kirjaston tarjoamien sähköisten kirjojen määrä lisääntyi vuonna 2006.

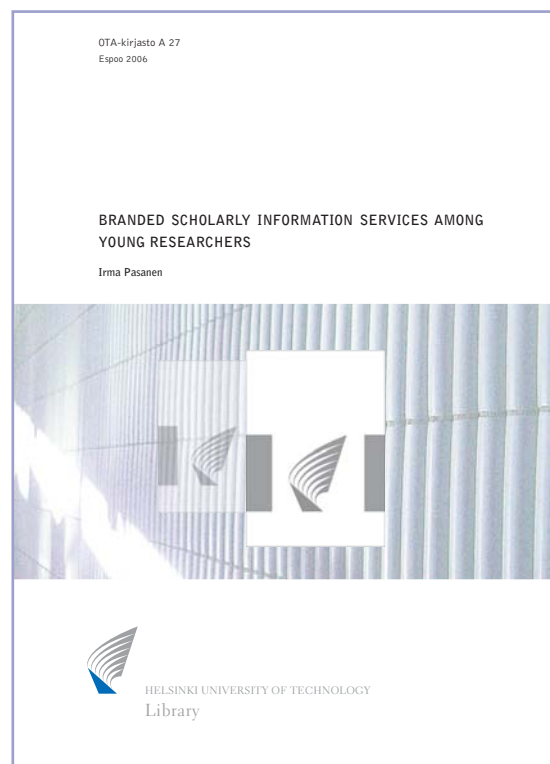
Elektronisten kirjojen määrä kasvoi

Eri tekniikan alojen elektronisia kirjoja oli TKK:lla käytettävissä 5 200 kpl (2 865 kpl v. 2005): lainattavat Ellibs-kirjat, Knovelin (kemian, kemiantekniikan, biotekniikan, ympäristö- ja elintarviketekniikan, materiaalitekniikan, konetekniikan ym. kirjat), Springerin LNCS:n (Lecture Notes in Computer Science reports) ja Safarin IT-alan verkkokirjat.

Verkkokirjoja oli kaiken kaikkiaan vuonna 2006 käytettävissä 245 228 kpl, joista valtaosa (240 000) oli ECCO- ja EEBO -tietokantojen varhaisia historiallisia 1400 – 1700 -luvulla Iso-Britanniassa ja osin Amerikassa julkaistuja eri alojen teoksia. Mainitut kokoelmat karttavat vielä.

Tieteelliset verkkopalvelut merkituotteina

Elektroniset tieteelliset aikakauslehdet ovat tutkijan työväline mutta samalla ne ovat kaupallisia tuotteita, jotka kilpailevat kuluttajien huomiosta. Tuotteen on erotuttava edukseen ja ansaittava kuluttajien luottamus. Kirjaston sarjassa vuonna 2006 ilmestyi toimistopäällikkö Irma Pasasen lisensiaattityö, jossa tarkastellaan tieteellisten aikakauslehtien verkkopalveluja brändättyinä tuotteina.

Vuonna 2004 nuorille teknistieteellisen alan tohtorikouluissa opiskeleville tutkijoille toteutetun www-kyselyn perusteella tieteellisiä merkituotepalveluja koskevat mielikuvat olivat yleisesti ottaen hyvin positiivisia. Teknistieteellisellä alalla aineistoja on hyvin saatavilla ja tutkimukseen vastanneet vaikuttivatkin olevan hyvin aktiivisia ja tyytyväisiä palvelujen käyttäjiä. Heillä oli vankka aikomus jatkaa käyttöä ja suositella palveluja edelleen tutkijatovereilleen, mikä ei silti tarkoita varsinaisen brändiuskollisuuden syntymistä. Koettu tyytyväisyys kuitenkin vaikutti siihen, kuinka todennäköisesti palvelua suositeltaisiin muille. Mitä tiheämmin tutkija palveluja käytti, sitä useamman niistä hän myös tunnisti. Tunnetuin tuotemerkki oli 82 % vastaajista tunnistama ScienceDirect (ks. TietäNet 2/2005).

Lehtiselvitys tärkeimmistä lehdistä

Tieteellisten aikakauslehtien hintojen jatkuvan nousun takia kirjasto joutuu tekemään karsintaa ja kriittistä valintaa lehtien välillä pitääkseen tarjonnan kaikesta huolimatta tarpeita vastaavana. Lehtiin käytetään suurin osa kirjastoaineistomäärärahoista. Vuonna 2005 toteutettiin selvitys TKK:lle välttämättömistä lehdistä ja tulosten erittelyä jatkettiin vuonna 2006. TKK:lle tärkeiden lehtien listaa haarukoitiin kolmella tavalla: vastuualueiden esimiehille lähetetyllä kyselyllä, väitöskirjojen ja TKKjulkaisee-tietokannan viiteanalyysillä sekä elektronisten lehtien käyttötilastoilla.

TKK:n lehtitarjonta näytti olevan selvityksen perusteella varsin hyvä. Kehitettyjä keskeisten lehtien listoja käytetään työvälineenä lehtiaineiston valinnassa. Tuloksia hyödynnettiin jo vuoden 2006 tilauksia tehtäessä tilaamalla 6 uutta lehteä ja lakkauttamalla 60 lehden tilaus (ks. TietäNet 1/2006).

Luettelointiprojekteja ja lahjoituksia

Jouko Seppäsen yksityiskirjaston luettelointi valmistui vuoden lopussa. Pääsuunnittelija Seppänen lahjoitti kertomusvuonna tieteen ja tekniikan historian ja filosofian kirjaston, opetusaineiston ja julkaisuarkiston TKK:lle. Kirjaston tehtäväksi tuli 1 500 nimekettä käsittävän kokoelman luettelointi.

Teknillisen fysiikan kirjaston yhdistäminen matematiikan kirjastoon vuonna 2005 työllisti luettelointia vielä kertomusvuonna. TEEMUa päivitettiin tilanteen tasalle, sillä uuden kirjaston pienempiin tiloihin mahtuu vain uusin aineisto yhdistetyistä kirjastoista. Kolmannes materiaalista siirrettiin pääkirjastoon.

Suurimmat lahjoitukset kirjasto onkin viime vuosina ottanut vastaan kokoelmiaan karsineilta TKK:n osastoilta. Kirjasto ottaa mielellään luontevasti nykyisiä kokoelmia täydentäviä aineistoja, erityisesti uudempia kirjoja ja lehtivuosisikertoja sekä kovassa käytössä kuluneita aikakauslehtiä korvaavia vuosikertoja.

Kokoelmatyön arkinen puoli

Kokoelmien huollon osalta vuosi oli työntäyteinen. Osastokirjastoista siirrettyä runsasta aineistoa sijoitettiin pääkirjaston kokoelmiin eri yksikköjen yhteistyönä. Keväällä 2005 aloitettu suljetun varaston lehtien karsintaprojekti saatiin päätökseen vuoden uurastuksen jälkeen. Kirjaston toisessa kerroksessa oleva kokoelma, jossa ovat aktiivikäytössä olevat kirjat, käytiin jälleen kerran läpi. Kokoelmapolitiikan mukaisesti sieltä siirrettiin kirjaston varastoon tai lähetettiin Kuopioon Varastokirjastoon viiteen vuoteen lainaamattomat kirjat. Siirretyt teokset ovat edelleen asiakkaiden käytettävissä.

vastuualueiden nimeämät tärkeät lehdet	1 987 kpl	% kaikista
joista TKK:lle tulee ainoastaan elektronisena	980	49,3
elektronisena ja painettuna	361	18,2
ainoastaan painettuna	269	13,5
yhteensä tulee TKK:lle	1 610	81,0
ei tule TKK:lle	377	19,0
joista kuitenkin saadaan elektronisena 3 – 12 kk viiveellä	73	3,7
ei tule ollenkaan	305	15,3

TKK:n vastuualueiden nimeämät lehdet verrattuna tarjontaan.

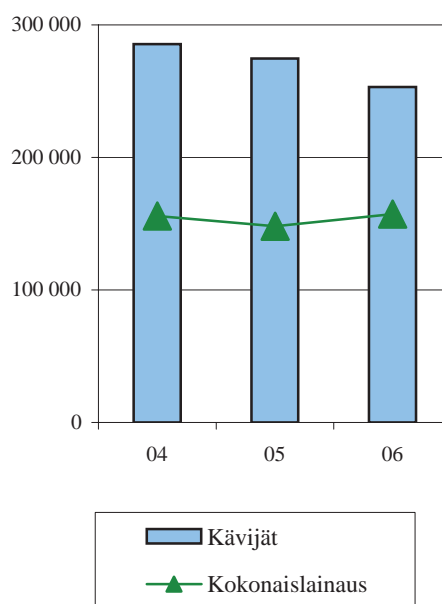
Kuluneena vuonna jatkettiin palvelujen itenäiskäytön helpottamista ja uusien tekniikoiden soveltamista kahdessa hankkeessa. Asiakkaiden tottuminen verkkopalvelujen käyttöön vähentää rutiiniluonteisia käyntejä kirjastossa. Esimerkiksi lainat uusitaan suurimmaksi osaksi jo itse. Laina-automaatin käyttö ei ole yleistynyt ennakoitulla tavalla. Sakkojen maksaminen ja muut itsepalvelun esteet sekä henkilökohtaisen palvelun suosiminen ovat ilmiön takana.

KIRJASTOKÄYNNIT JA LAINAUS

Kirjastokäyntien määrä oli 253 227 kpl, mikä on lähes 8 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Kävijämäärä on vuosittain vähentynyt huippuvuoden 2003 (287 481) jälkeen. Aukioloajoissa päästiin jälleen yli 3 000 aukiolotuntiin.

Kirjaston lainaustilastoissa on myös tapahtunut jonkin verran muutoksia vuoteen 2005 verrattuna. Kokonaislainamäärä (koti- ja lukusalilainat ja uusinnat) oli nyt 157 295 kpl eli 6 % enemmän kuin vuonna 2005. Nousu johtuu suurimmaksi osaksi uusintojen selvästä lisääntymisestä, niitä oli kuluneena vuonna jo 113 404 kpl, mutta myös siitä, että kotilainojen määrä on hieman noussut. Sen sijaan lukusalilainojen määrä on selvästi pudon-

Kävijät ja kokonaislainaus 2004-2006

nut, niitä annettiin 5 817 kpl eli 7,5 % vähemmän kuin edellisenä vuonna.

Aktiivisten lainaajien määrä 8 916 vuodelta 2006 näyttäisi laskeneen huomattavastikin vuoden 2005 määrästä 11 976, mutta vähennys johtuu tilastointitavan muuttumisesta. Vuoden 2006 osalta tiedot kerätään eri tavalla kuin aikaisemmin, kansainväliseen standardiin perustuvan yhteistilasto-ohjeen mukaisesti.

Lainausautomaatin käyttö ei ole lisääntynyt tavoitteita vastaavasti. Automaatilla lainataan tällä hetkellä noin 30 % kaikista lainoista, mille tasolle käyttö on viime vuosina asettunut. Asiakastietojen vanheneminen, varatun kirjan noutaminen, PIN-koodin unohtaminen, sakkojen maksaminen ja kirjastokortin puuttuminen ovat tavallisimmat syyt asioita ja samalla lainata palvelutiskiltä. Monet asiakkaat myös pitävät henkilökohtaisesta palvelusta. Lainojen uusinnosta hoidettiin itsepalveluna loppuvuodesta jo yli 90 % eli verkon kautta uusimista pidetään kätevästä tapana hoitaa asia.

Kuva: Jouni Nevalainen

TEEMUun liitettävän paikantamissovelluksen avulla: haetun aineiston sijainti kokoelmassa näytetään kartalla. Jotta voidaan kehittää juuri TKK:n kirjastoon sopiva ja käyttäjien tarpeita vastaava paikantamissovellus, on tunnettava näiden käyttäjien läpikäymää aineiston hakuprosessia ja sen aikana ilmeneviä ongelmia.

Hanketta jatkettiin käyttävyystutkimuksella keväällä 2006 haastattelemalla ja havainnoimalla kahdeksaa (8) ennalta valittua testihenkilöä heidän suorittaessaan tiedonhaku- ja aineistonpaikannustehtäviä pääkirjastossa. Saadut tiedot analysoitiin ja niiden pohjalta rakennettiin syksyllä paikantamissovelluksen ensimmäinen testiversio. Paikantamissovelluksen kehitystyötä jatkettiin vuonna 2007.

RFID tulee sanoista Radio Frequency Identification. RFID on yleisnimitys radiotaajuuksilla toimiville etätunnistustekniikoille. Kirjastoissa RFID-tunnistetta voidaan käyttää mm. lainaukseen, kulunvalvontaan, inventointiin ja tietokoneille kirjautumiseen. Sillä voidaan korvata viivakoodi ja se on liitettävissä myös kirjastokortteihin, joissa on mikrosiru.

(<http://www.lib.helsinki.fi/kirjastoala/standardointi/RFID.htm>)

Massiivista muistuttamista

Toukokuussa asiakkaille lähetettiin eräänäntyneistä yli 2 euron maksamattomista maksuista n. 2 300 sähköposti- ja n. 400 kirjemuistutusta, jotta kirjaston saatavat eivät vanhenisi. Muistutetuilta saatiin runsaasti yhteydenottoja, mutta negatiivinen palaute jäi vähäiseksi. Asiakkaat maksoivat sakkojansa merkittävässä määrin ja palauttivat lainoja jopa 90-luvun alkupuolelta. Asiakasrekisteriä voitiin päivittää kampanjan ansiosta.

Kartat avuksi aineistojen löytämiseen

Vuoden 2005 lopussa kirjastossa käynnistettiin Kirjastokartta -hanke, jonka tavoitteena on helpottaa ja tehostaa asiakkaiden omatoimista aineistojen paikantamista ja löytämistä kirjaston kokoelmista. Tämä toteutetaan kirjaston kokoelmatietokantaan

Etätunnistustekniikan testaus käynnistyi

Asiakkaille tarjottavia itsepalvelun malleja testattiin myös käynnistetyssä RFID (Radio Frequency Identification) -tekniikkaa hyödyntävässä hankkeessa. Vuoden aikana projektiin osallistuvat kävivät tutustumassa etätunnistussovelluksia käyttäviin kirjastoihin. Omana hankkeena päätettiin varustaa lukusalikäyttöön tarkoitetut kurssikirjat RFID-siruun ja siirtää ne opiskelijoiden itsepalvelukäyttöön. Samalla saadaan yleistä kokemusta RFID:n soveltuvuudesta miehittämättömän kokoelman modernin itsepalvelukäytön tekniikaksi. Kirjastolle hankitaan tarvittavat mikrosirut ja laitteisto, johon kuuluu tuotesuojaportti, lainaus/palautusautomaatti sekä lukulaite ja ohjelmisto virkailijakäyttöön. Hanke toteutetaan kokonaisuudessaan vuoden 2007 aikana.

AINEISTOJEN VÄLITYSPALVELUT VAIKEUTUIVAT

TKK:n kaukopalvelun, kuten yleisesti muidenkin Suomen yliopistokirjastojen kaukopalvelun, kysyntä on vääjäämättä laskenut 1980-luvun huippuvuosista. Asiakkaiden kynnyksilä tilata artikkelit ja lainat välittäjän kautta on nyt korkea, kun elektronisia aineistoja on runsain mitoin ja nopeasti hyödynnettävissä. Vuoden 2006 alusta voimaan tullut tekijänoikeuslaki vaikeuttaa lisää kirjastojen artikkelikopioiden välitystä. Uusina vaihtoehtoina on tarjottu esimerkiksi Varastokirjaston maksuttomia palveluja.

Tekijänoikeuslain uudistuksen vaikutuksia

TKK:n kaukopalvelussa vauhtiin päässyt kehitys palvelulla asiakkaita mahdollisimman nopeasti lähettämällä artikkelikopiot suoraan heille sähköpostin liitteenä pysähtyi vuoden 2006 alkaessa, kun uudistettu tekijänoikeuslaki astui voimaan.

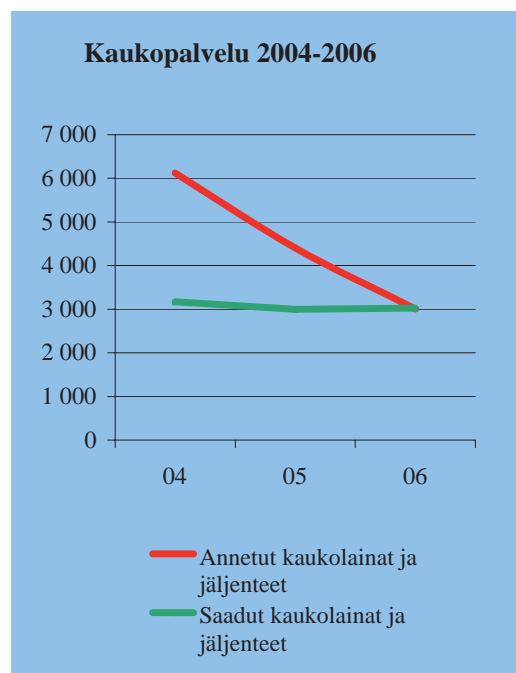
Tekijänoikeuslaki kieltää korkeakoulujen kirjastoja toimittamasta henkilöasiakkaille artikkelikopioita digitaalisessa muodossa koelmissaan olevista julkaisuista. Laki sallii artikkelikopioiden lähettämisen sähköpostitse vain kirjastoille, joiden tulee tulostaa artikkelit loppukäyttäjille.

Uudistuksesta kärsivät varsinkin ne tutkijat ja opiskelijat, jotka tarvitsevat tilaamiaan artikkeleita pikaisesti oleskellessaan toisella paikkakunnalla tai ulkomailla.

Kaukopalvelun kehitys

Kirjaston vastaanottamien kaukopalvelutilausten määrä väheni 7 % vuoden 2005 määrästä, tilauksia saatiin 6217 kpl. Kotimaisista kirjastoista välitetystä kaukopalvelusta Varastokirjaston osuus oli 37 %, mikä vastaa vuoden 2005 tasoa. Ulkomaisista kirjastoista välitettyjen kaukolainojen määrä sen sijaan kasvoi 9 %. Ulkomaille lähetetyistä kaukopalvelutilauksista 40 % lähetettiin saksalaisiin kirjastoihin, joista artikkelikopiot toimitetaan nopeasti ja edullisesti digitaalisessa muodossa.

TKK:n bioinformaatioteknologian tutkinto-ohjelman edustajat käyttivät jälleen hyväkseen mahdollisuutta tilata artikkeleita maksuttomasti Terveystieteiden keskuskirjaston Terkon tai TKK:n

pääkirjaston kautta (BioIT@TKK-palvelu). Palvelun keskeistä ideaa erityisen nopeasta artikkelien välityksestä sähköisessä muodossa ei voitu enää toteuttaa tekijänoikeuslain takia, mikä selittää tilausten merkittävän vähenemisen rahallisesti edellisiin vuosiin verrattuna.

Asiakastoisuus lähtökuopissa

Vuoden 2005 lopussa asiakkaille tarjottiin mahdollisuutta tilata maksuttomia lainoja sekä artikkelikopioita opiskelu- ja tutkimuskäyttöön itsepalveluna Kuopion Varastokirjastosta. Tilausten määrä oli vielä vähäinen vuonna 2006. Jatkossa opiskelijoille ja tutkijoille tiedotetaan näistä ns. yhteislainapalveluista näkyvämmiin.

Vasemmassa RFID-tunnisteiden konvertointilaitte ja alla tunnistelaitte, jota käytetään myös kirjojen lainaustoimintoihin.

ELEKTRONINEN KIRJASTO

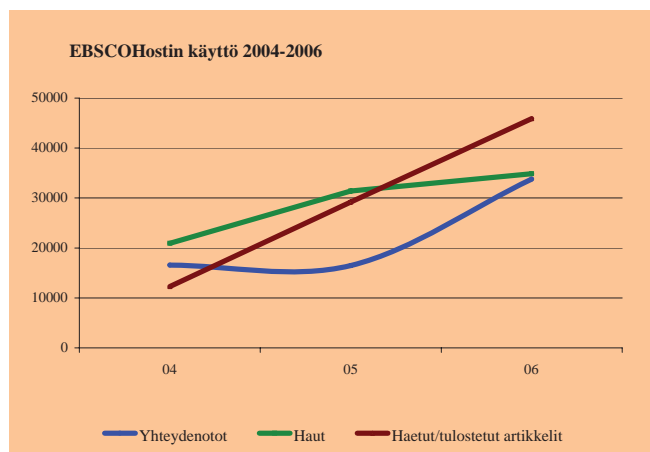
Elektronisten aineistojen käyttö

Kirjaston TKK:lle hankkimia monipuolisia elektronisia aineistoja hyödynnetään aktiivisesti. Käyttö kokonaisuudessaan kasvaa, aineistojen määräkin on tosin kasvanut: yhteydenottoja elektronisiin kausijulkaisuihin oli vuonna 2006 yhteensä 195 500 (v. 2005 163 300) ja bibliografisiin tietokantoihin 152 200 kappaletta (v. 2005 112 900), tiedonhakuja tehtiin vastaavasti lehtiin 273 100 (v. 2005 206 700) ja tietokantoihin 261 600 (v. 2005 212 600) kappaletta.

Johtopäätösten tekeminen käytön kehittymisestä on vaikeaa. Tilastointi on ollut vertailuun sopimattonta ja puutteellista elektronisten lehtien ja muiden verkkojulkaisujen alkutaipaleella. Tietoja ei edelleenkään saada vertailukelpoisesti tai kattavasti kaikista aineistoista. Tilastoihin otetaan yleisesti mukaan hakujen, yhteydenottojen sekä haettujen tai tulostettujen artikkelien määrä. Kansainvälinen kustantajien ja kirjastojen yhteinen COUNTER-hanke (Counting Online Usage of Networked Electronic Resources) on yhtenäistänyt tilastointia viime vuosina.

Eri aineistojen käyttö muuttui vaihtelevasti, kasvaen tai väheten edelliseen vuoteen verraten. Yksittäisen palvelun tilastomuuttujien perusteella sen käyttö voi näyttää pienemmältä tai suuremmalta kuin vuonna 2005, esimerkiksi tehtyjen hakujen määrä voi laskea ja tulostettujen artikkelien määrä kasvaa saman vuoden aikana. Tästä esimerkkinä on Elsevierin Science Direct –lehtipalvelu, johon tehtiin TKK:lla 60 844 hakua vuonna 2006 (72 478 v. 2005) ja artikkeleita tulostettiin 127 854 kappaletta vuonna 2006 ja edellisenä vuonna 124 975.

Toisaalta esimerkiksi Inspecin suosio näyttää vähentyneen sekä yhteydenottojen että hakujen perusteella vuodesta 2004 lähtien. EBSCO:n laaja-alainen, monitieteellinen tietokanta Academic Search Elite on saatujen lukujen valossa saavuttanut TKK:n käyttäjät vuosi vuodelta paremmin. Tulos on ehkä hieman yllättävä, sillä sisältö painottuu yhteiskuntatieteellisiin ja humanistisiin tieteenaloihin. Mukana on myös tekniikan ja liiketalouden alan julkaisuja. Tietokanta sisälsi tarkasteluhetkellä kokotekstinä 2 000 aikakauslehteä, joista yli ¾ on tieteellisesti vertaisarvioituja.

Elektronisia kirjoja oli kertomusvuonna käytävissä aiempaa enemmän, kuten kokoelmia koskevassa kappaleessa kerrottiin. Verkkokirjapalvelujen käytöstä vuodelta 2006 oli saatavissa seuraavia tietoja:

	yhteydenotot	tehty haut	haetut/ tulostetut artikkelit	kirjojen määrä
Knovel	8 363	16 393	8 361	762
LNCS Springer			6 248	4 302
Safari	1 423	10 527		92

Keskeisimmät elektroniset kirjat on luetteloitu kokoelmatietokanta TEEMUun ja ne ovat luonnollisesti käytävissä Nellin kautta. Ellibs-kirjat poikkeavat näistä muista elektronisista kirjoista siten, että ne ovat lainattavia.

E-kirjojen lainaaja ohjataan TEEMU-tietokannasta automaattisesti Ellibs-verkkokirjaston sisäänkirjautumissivulle. Käyttöoikeus on rajattu TKK:n kirjaston rekisteröityneille asiakkaille. Jokaisella Ellibs-kirjalla on kaksi laina-aikaa: 1 vuorokausi ja kirjasta riippuen joko 7, 14 tai 28 vuorokautta. Lainajan voi lainaaja itse valita.

Elektronisia Ellibs-kirjoja (72 nimekettä) lainattiin 288 kertaa vuonna 2006.

Nelli-portaali

Asiakkaalle järjestettiin myös vuonna 2006 opastusta (ks. Koulutus) ja tiedotusta Nelli-portaalista ja näin elektronisten aineistojen käyttöön tarjottiin yhtä hakuliittymää. Käyttäjäkyselyssä jotkut pitivät Nelliä vaikeana, vaikka sen tarkoitus on helpottaa erilaisista verkkopalveluista hakemista sekä kokotekstiaineistojen löytämistä ja käyttöä. Yhtenäistetty haku ei toiminut vielä toivotulla tavalla ja liittymä kaipasi palautteen perusteella ainakin pientä hienosäätöä. Nelliä on sen olemassaolon ajan pyritty parantamaan myös kirjastossa, vaikkakin pääosin kehittäminen tapahtuu keskitetysti ohjelmistotoimittajien ja Kansallisen elektronisen kirjaston FinELibin voimin.

Www-sivuston käyttö kasvoi

Kirjaston www-sivuja katsottiin ennätysmäärä vuonna 2006: 3,45 miljoonaa kertaa. Käyttö oli 16,6 % suurempi kuin vuonna 2005. Käytöstä huomattava osa on kirjaston ylläpitämän TKK:n elektronisten väitöskirjojen Diss-palvelun käyttöä. Muita erillisiä keskeisiä ja paljon käytettyjä palveluja ovat TEEMU-tietokanta ja TENTTU-tiedonhakujärjestelmän tietokannat. TEEMUun tehtiin hakuja 828 000 kpl vuonna 2006 (740 000 kpl vuonna 2005). TENTTU-tietokantaan hakuja tehtiin yli 1,23 milj. Verkkosivujen sisältö ei muuttunut merkittävästi vuoden aikana.

Www-sivustolla on tietokantojen, palvelukuvausten, ajankohtaistiedotteiden ja tiedotuslehden, verkkokoulutuksen, oppaiden, tietoaineistojen ja opinnäytteiden lisäksi erilaisia täytettäviä ja verkon kautta lähetettäviä lomakkeita. Päivystävälle informaattikolle voi lähettää lomakkeella toimeksiannon ja samaa lomaketta käyttäen voi antaa kirjastolle palautetta. Palveluihin on liitetty erilaisia tilauslomakkeita: kaukopalvelun, lehtikierron sekä suljetun varaston ja arkiston aineistojen, ISBN-tunnuksen ja TietäNetin tilauslomakkeet. Käytettävissä ovat myös hankintaehdotuslomake, kirjastokortin hakemuslomake ja henkilötietojen muutosilmoituslomake. Www-lomakkeet toimivat perinteisten tapojen ohella ja asiakkaat ovat löytäneet nämä osin jo monia, monia vuosia vanhat ”uudet” toimintatavat.

Www-lomaketta käytettiin myös asiakastytyväisyyskyselyssä loppuvuodesta 2006.

ASIAKASPALAUTE

Käyttäjäkyselyyn 2006 ennätysmäärä vastauksia

Käyttäjäkysely toteutettiin 20.11. – 3.12. verkkolomakkeella. Kyselyn rakenne oli pääosin samanlainen kuin edellisellä kerralla vuonna 2004, joitakin kysymyksiä oli tarkennettu. Tällä kerralla kyselystä tiedottamiseen paneuduttiin toden teolla. Verkossa ja kirjaston tiloissa esillä olleiden tiedotteiden lisäksi kaikkia ns. aktiivisia asiakkaita innostettiin sähköpostitse vastaamaan kyselyyn. Viesteissä oli suora linkki vastauslomakkeeseen. Asiakkaita motivoitiin myös palkinnoilla. Nämä toimenpiteet tuottivatkin tulosta ja vastauksia saatiin 1 902 kpl.

Kyselyn rakenne (Saija Nieminen 6.3.2007).

Yleisessä käyttäjätyytyväisyyskyselyssä kirjasto saavutti jälleen tavoitteensa eli asteikolla 1-5 arvosana oli 4. Kirjasto sai paljon käyttökelpoista ja spontaania vapaamuotoista palautetta tarjoamistaan palveluista, kokoelmista sekä tiloista. Kommentit koskivat monesti samoja asioita. Kirjaston palveluihin oltiin enimmäkseen tyytyväisiä. Asiakaspalvelun sujuvuus, henkilöstön palvelualttius ja asiantuntemus saivat myös kiitosta. Tulosten analysointi jatkui uuden vuoden puolelle, jolloin myös asiakkaille julkistettiin vastine www-sivustolla.

Kaikkia ehdotuksia ei voida käytännön syistä toteuttaa ainakaan nopealla aikataululla. Kirjaston aukioloaikoihin toivottiin pidennystä tenttiaikoina, viikonloppuisin sekä kesäisin ja lähinnä lukusalin osalta. Kirjastorakennuksen nykyiset tilaratkaisut eivät toistaiseksi mahdollista pelkän lukusalin auki pitämistä. Palautteissa toivottiin lisää kurssikirjoja sekä muutosta niiden laina-aikoihin. Lyhyillä laina-ajoilla on haluttu nopeuttaa kurssikirjojen kiertoa. Ehkä tästä johtuen vastaajat olivat kuitenkin tyytyväisempiä kurssikirjojen saatavuuteen kuin edellisessä kyselyssä. Nykyisillä määrärahoilla kurssikirjoja ei voida ostaa juurikaan enempää. Käyttäjät antoivat runsaasti kirjaston www-sivuja ja Nelli-portaalia koskevaa palautetta, mikä tulee näkymään niiden kehittämisessä. Yksittäisiä ehdotuksia esimerkiksi TEEMUun liittyen päätettiin toteuttaa heti vuoden 2007 aikana.

Tilakulut olivat 25 % kaikista toimintakuluista vuonna 2006. Elektronisiin aineistoihin siirtymisen ansiosta kirjasto ei tarvitse lisäneliöitä, mutta tilat vaatisivat jo kiireellistä korjausta. Suurehkot salit, ryhmätyöhuoneet ja kokoelmatilat palveluineen ovat erityisesti opiskelijoille tärkeitä. Rakennuksen keskeinen sijainti kampuksella ja kuuluisa arkkitehtuuri ovat luontoisetuja, miltä myös odotetaan asianmukaista kuntoa ja nykyaikaista toimivuutta.

Käyttäjäkyselyn vapaamuotoista palautetta marras-joulukuussa: "Lukusalit eivät ole ilmastoltaan kovin viihtyisiä: alakerrassa on vetoisaa, pimeää ja kalseaa, lukusalissa vetää aivan hirveästi samoin kuin asiakasmikroilla, ei tarkene vaikka pitäisi takkia päällä. Muuten kirjasto on oikein hauska paikka."

Palautetta tiloista

Asiakkaat antavat toistuvasti kirjastolle palautetta erityisesti lukusalitilojen ilmanvaihdon ja lämmityksen puutteista, näin myös käyttäjäkyselyssä 2006. Ilmastointikoneita huollettiin jälleen useaan otteeseen. Vanhentuneista ilmanvaihtokoneista on uusittu puolet. Ongelmat aiotaan korjata kokonaisuudessaan viimeistään muutamien vuosien kuluttua toteutettavassa kirjaston peruskorjauksessa.

Vuoden aikana teetettiin myös muita pienempiä kunnossapittoa- ja turvallisuuteen liittyviä korjaustöitä.

Kuva: Jouni Nevalainen

Hälytyskellot soivat

Tavallisena tiistai-päivänä 28.3. noin klo 13 kirjaston ala-aulasta alkoi työntyä harmaa paksu savupilvi portaita pitkin yläkertaan ja lainaustoimistoon. Tästä pahemmin hätäntymättä asiakkaat poimivat henkilökohtaisia tavaroitaan ja poistuivat osin omatoimisesti ja osin henkilökunnan ohjaamina varapoistumisteiden kautta pois kirjastosta piha-alueelle. Paniikkia ei syntynyt noin 200 pääosin opiskelijoista koostuvan asiakaskunnan joukossa. Onneksi savun lähteenä oli vuokrattu savukone ja kyseessä oli ennalta suunniteltu sekä asiakkaille että henkilökunnalle tiedotettu palo- ja pelastautumisharjoitus. Kenellekään ei tosin kerrottu harjoituksen tarkkaa ajankohtaa.

Tositilanteessa työntekijät ovat tämän jälkeen paremmin selvillä omista tehtävistään. Yksi

Kuva: Aune Kontkanen

Kuva: Aune Kontkanen

selvästi havaittu pullonkaula on pysäköinti. Pelastusyksikön olisi kirjaston edustalla päästävä esteettömästi toisaalta pääsisäänkäynnin eteen ja toisaalta lastauslaiturille. Kokemuksen opit tallennettiin mm. kirjalliseen pelastautumissuunnitelmaan.

Harjoitus suunniteltiin yhteistyössä Länsi-Uudenmaan pelastuslaitoksen kanssa. Myös tutkija VTT:n palotutkimuslaboratorios- ta ja TKK:n suojelujohtaja olivat mukana suunnittelussa. Vastaavia harjoituksia järjestetään TKK:n eri yksiköissä.

TIEDONHAKUJÄRJESTELMÄT MUUTOSPAINEESSA

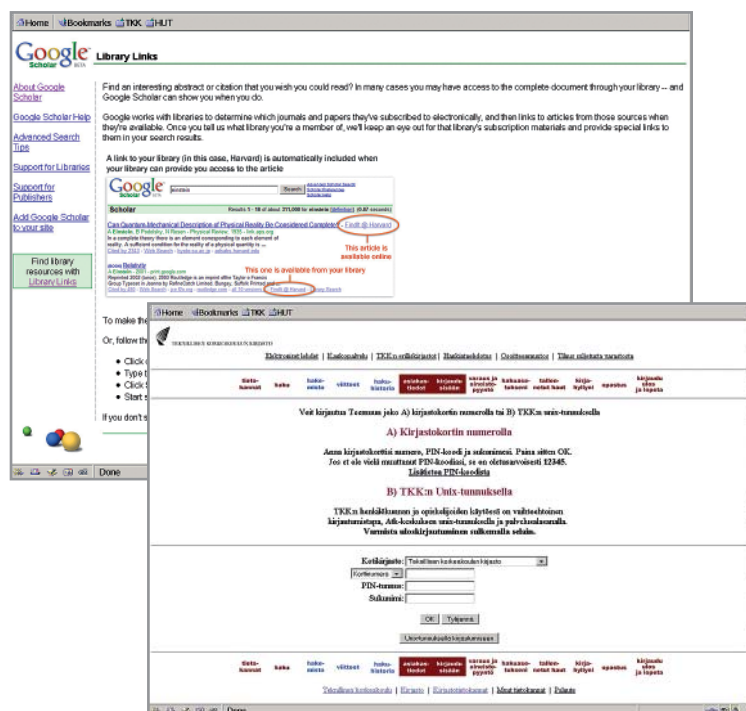
Kirjastot ovat 2000-luvun puolella joutuneet kohtaamaan ”Kuningas Googlen” lähes käännteentekevät vaikutukset asiakkaiden käyttäytymiseen ja odotuksiin sekä kirjastojen palvelujen kysyntään. Tiedonhakilta enemmän vaativat kirjastojen tiedonhakujärjestelmät tietokantoinen saattavat vaikuttaa Googlen rinnalla menneisyyden labyrinteilta. Järjestelmien käyttöliittymiä kuitenkin uudistetaan jatkuvasti uusimpien tekniikoiden avulla. TKK:n kirjasto myös liittoutui Googlen kanssa osallistumalla sen tieteellisten aineistojen hakupalveluun.

Mukana Google Scholarissa

Yhtenä ensimmäisistä suomalaisista kirjastoista pääkirjasto päätti osallistua tieteellisen tiedon haakuun erikoistuneen hakukoneen Google Scholarin maksuttomaan Kirjastolinkit-ohjelmaan vuonna 2006. Google Scholariin asennettiin yhteys TKK:n kirjaston SFX-linkityspalveluun. Korkeakoulun alueella tai sen verkkoon liitetyllä koneella Google Scholarin hakutuloksista on siten suora yhteys TKK:lla saatavissa olevaan elektroniseen kokotekstiin. Tällöin hakutuloksissa, heti viitteen otsikon perässä, on artikkeliin vievä linkki Full-Text:sfx@TKK. Mikäli kokotekstiin ei ole pääsyä, käyttäjälle tarjotaan esimerkiksi mahdollisuutta tilata se kirjaston kaukopalvelun kautta. Google Scholarista oli käytössä testiversio.

TEEMU WebLogin-palvelun piiriin

Kirjaston painetut aineistot ja esimerkiksi elektroniset kirjat ovat haettavissa ja lainattavissa koelmatietokanta TEEMU:n kautta. TEEMU:n kirjautumiskäytäntöä uudistettiin kertomusvuonna ottamalla kirjastokortin numerolla kirjautumisen lisäksi käyttöön toinen vaihtoehto: TKK:n atk-keskuksen myöntämän unix-tunnuksen käyttö. Tässä vaihtoehdossa asiakas käynnistää prosessin, joka hyödyntää TKK:n WebLogin -palvelua. Jos asiakas on kirjautunut tällä tavoin TEEMUun, voi hän

käyttää Nelli-portaalin Oma Nelli -osiota suoraan siihen kirjautumatta.

WebLoginin idea on siinä, että selaimen saman käyttökerran aikana käyttäjätunnus ja salasana tarvitsee kirjoittaa vain kerran ja niiden avulla pääsee käsiksi useisiin verkkopalveluihin. TKK:llakin eri palveluita liitetään vähitellen WebLogin-kirjautumisen piiriin. WebLoginissa on taustalla Shibboleth-tekniikka, mikä mahdollistaa kertakirjautumisen lisäksi turvallisen käyttäjätunnistamisen.

Kuva: Risto Mäijälä

The Teräshylly vasemmalta: Ari Muhonen TTK:n kirjastosta, Tiina Torvela ja Terhi Rautiainen Varastokirjastosta sekä Petteri Kivimäki TTK:n kirjastosta. Kokoonpanoon kuuluvat myös Jarmo Saarti Kuopion yliopiston kirjastosta sekä Pentti Vattulainen ja Pasi Juttula Varastokirjastosta.

Kesällä Voyager-ohjelmisto päivitettiin jälleen keran, mikä onnistui suurelta osin ongelmitta. Kirjastosta osallistuttiin monen hengen voimalla toukokuussa Triangeli-päiville Kuopiossa. Kirjaston historiassa kääntyi svengaava lehti, kun Ari Muhonen ja Petteri Kivimäki rokkasivat The Teräshylly-kokoonpanossa päivien illanvietossa. Triangeli-päivät käsittelevät kolmea yliopisto- ja muidenkin kirjastojen käyttämää sovellusta: Voyager-kirjastojärjestelmää, Nelli-portaalia ja Doriaa, digitaalisen aineiston hallintajärjestelmää.

Suurin osa e-aineistoista on haettavissa Nellissä

TKK:n Nelli-portaali tarjoaa yhtenäistetyn pääsyn yli 15 000 elektroniseen lehteen ja suureen määrään tietokantoja. Portaaliin on otettu mukaan ostettujen aineistojen lisäksi laadukkaita verkossa vapaasti käytettäviä tieteellisiä open access -lehtiä ja muita aineistoja. Kirjasto oli luetteloinut ennen Nellissä elektroniset lehdet ja tietokannat Trip-ohjelmiston sisäisiin tietokantoihin, joista www-sivulla olevat aineistojen listat ja hakutoiminnot oli tuotettu.

Vuonna 2006 luovutettiin kokonaan kirjaston omista lehtilistoista. Nellin aiheenmukainen lehtilista julkistettiin testikäyttöön. Tietokannat-sivu jätettiin toistaiseksi näkyviin kirjaston www-sivustolle. Aivan kaikki tietokannat eivät ole

vielä haettavissa Nellissä. Asiakkaille tiedotettiin, että Nelli-portaalista löytyy ajantasaisin tieto elektronisista lehdistä, tietokannoista ja muista e-aineistoista. Nellistä (ja kirjaston www-sivuilta) löytyy myös aineistojen käyttöehtoja koskeva tieto.

Etäkäytön järjestelyt

Vuonna 2006 kirjastossa ryhdyttiin muuttamaan elektronisten aineistojen etäkäytön tekniikkaa. Elektronisia aineistoja ovat voineet käyttää TTK:n tutkijat ja opiskelijat korkeakoulun ulkopuolelta jokseenkin hankalan menettelyn avulla. Kirjasto kävi vuoden aikana neuvotteluja atk-keskuksen kanssa EZproxy -palvelinohjelmiston hankkimisesta. Aineistojen käyttöä helpottava ohjelmisto myös hankittiin ja projekti jatkui vuonna 2007.

Omia tietokantoja FinELibin tarjontaan

Kirjasto paitsi tilaa valtaosan elektronisista aineistoistaan Kansallisen elektronisen kirjaston FinELibin sopimuksin, myös tarjoaa omia tuotteitaan muille yliopistoille ja korkeakouluille sekä tutkimuslaitoksille hankittavaksi sitä kautta. TENTTU-tiedonhakujärjestelmän tilaajia oli vuonna 2006 23, joista suurin osa oli ammattikorkeakouluja. TENTTU on ollut mukana FinELibin aineistopaletilissa vuodesta 2004. Energia-alan kansainvälinen ETDE-tietokanta, jonka suomalaisesta sisällöstä kirjasto vastaa, otettiin vuoden 2005 alusta FinELibin tarjontaan. Tilajia oli 11 tutkimusorganisaatiota. Sekä ETDE-tietokanta että TENTTU-tietokannat ovat haettavissa myös Nelli-portaalista kautta.

TENTTUun uusi tietokanta

Tekniikan museo kääntyi vuonna 2006 TTK:n kirjaston puoleen saattaakseen kirjastonsa yli 45 000 nidettä käsittävän kokoelman viitetiedot sähköiseen muotoon ja julkisesti haettaviksi. Ratkaisuksi löytyi oman TEKMuseo-tietokannan perustaminen TENTTU-tiedonhakujärjestelmään. Vuoden vaihteeseen mennessä jo noin 15 000 teoksen tiedot olivat valmiina. Markkinointi jätettiin Tekniikan päivään tammikuulle 2007. Vastapalveluna museo on tarjonnut apuaan näyttelyn pystyttämiseen. - TENTTUN eri tietokantoja kehitettiin yksityiskohdiltaan vuoden aikana (ks. myös Julkaisutoiminta).

Työasemat keskitettyyn ylläpitoon

Keväällä koko kirjastossa henkilökunnan työasemat siirrettiin atk-keskuksen hallinnoimaan Windows-verkkoon. Yhdenmukaistettu ja virtaviivaistettu työpöytä määrittelee mm. sallitut sähköpostiohjelmat, ja moni kirjaston työntekijä joutuikin luopumaan tutusta Eudorastaan.

Kirjaston järjestämää koulutusta on kehitettävä jatkuvasti, jotta se kykenisi vastaamaan ajan muutoksiin. Vuonna 2006 tiedonhaun koulutuksen uudistamista ja yhteistyötä jatkettiin sekä paikallisesti että kansainvälisesti. Yhteensä opetustunteja annettiin 895 ja koulutettavia oli 1537 henkeä. Kirjaston pitemmälle ehtineille opiskelijoille suunnattua tiedon haun koulutusta annetaan suomen lisäksi englannin kielellä, joten kurssi sopii myös kansainvälisen yhteistyön välineeksi.

Koulutuksen eurooppalaista mukauttamista

Informaatiolukutaidon opetus on tunnetusti menestyksekkästä silloin, kun sillä on selvä yhteys aihepiiriin ja se on mukautettu paikallisiin olosuhteisiin ja opetusohjelmaan. EU:n rahoittamassa REal Virtual Erasmus (REVE) -projektissa testattiin verkkokurssien vaihdon edellytyksiä, kun pelkkä tekninen muuntaminen ei riitä. TKK:n kirjaston "Tieteellisen tiedon haku" -kurssi mukautettiin käytettäväksi keväällä 2006 Leuvenin katolisen yliopiston luonnontieteiden ja tekniikan kampuskirjasto Arenbergissa Belgiassa.

Haasteeksi kokeilussa todettiin erot opetusohjelmissa huolimatta yliopistojen tutkintorakenteen

Bolognan prosessi: Bolognan julistuksen perimmäinen tavoite on synnyttää yhteinen eurooppalainen korkeakoulutusalue vuoteen 2010 mennessä. Tarkoituksena on lisätä eurooppalaisen korkeakoulutuksen kilpailukykyä ja vetovoimaa muihin maanosiin verrattuna.

Opetusministeriö: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/index.html>

yhtenäistämisestä. Esimerkiksi opinnäytetöiden vaadittu laajuus tulee vaihtelevaan yliopistoissa vielä Bolognan prosessin jälkeenkin, mikä vaikeuttaa diplomityövaiheeseen sijoitetun kurssin mukauttamista paikallisiin olosuhteisiin. Yliopistojen erilaiset ratkaisut tietotekniikan sovellusten suhteen saattavat myös tuottaa ongelmia verkkokurssien vaihdossa (ks. TietäNet 2/2006).

TKK:n kirjaston edustajat esittelivät projektin tuloksia posteriesityksinä sekä IATUL-konferenssin (International Association of Technical University Libraries) yhteydessä Portossa Portugalissa että IFLAn (International Federation of Library Associations and Institutions) kokouksessa Soulissa Etelä-Koreassa vuoden aikana.

TKK:n kirjaston edustaja osallistui 6.2.2006 Belgian Leuvenissa REVE-kokoukseen. Arenbergin kirjaston kaksi edustajaa tekivät vastavierailun Espooseen maaliskuun lopussa. Kolmen päivän aikana keskusteltiin projektiin liittyvistä asioista ja samalla vieraat tutustuivat kirjaston eri toimintoihin.

Consolidated Information Literacy Programs for Harmonized Education?

Helsinki University of Technology Library: Irma Pasanen and Eva Tolonen
Catholic University Leuven Arenberg Library: Ludo Holans and Linda Stoop

New Study Structures

In Europe, the Bologna process aims at the harmonization of the structure of higher education in order to facilitate mobility. Trans-national recognition of engineering degrees, academically and professionally, is a primary goal within the context of the engineering education. Mutual and unconditional recognition of the learning outcomes of study programmes between two or more institutes is expected to multiply the mobility of students across Europe.

The transferability of the information literacy programs in harmonized engineering education will depend on the new study structures of the universities. A case study is being conducted to examine the question of content and adaptation of such a program between the Helsinki University of Technology Library in Finland and the Campus Library Arenberg of the Katholieke Universiteit Leuven in Belgium.

Master of Science in Technology at TKK			
Basic model (120 cr)		New major including new level 1 module (120 cr)	
Ekiväse module W2 20 cr	Master's thesis D1 50 cr	Ekiväse module W2 20 cr	Master's thesis D1 50 cr
Level 3 module A3 20 cr	Level 2 module B2 20 cr	Special module C 20 cr	Level 1 module B1 20 cr
Level 2 module A2 20 cr	Level 1 module B1 20 cr	Information Literacy module I 10 cr	Level 1 module B1 20 cr
General studies P 30 cr	Level 3 module A3 20 cr	Programme studies O 20 cr	

The Bachelor's Degree Programme (180 cr)

ACADEMICALLY ORIENTED BACHELOR PROGRAM (120 CR)
ACADEMICALLY ORIENTED BACHELOR PROGRAM (120 CR)
ACADEMICALLY ORIENTED BACHELOR PROGRAM (120 CR)

MASTERS-AFTER-MASTER PROGRAM (60/120 CR)
MASTERS PROGRAM (60/120 CR)
DOCTORAL DEGREE PROGRAM

Preparatory courses, Optional student assessment, Preparatory courses

Students' interests during meetings

Virtual Erasmus can both include taking courses abroad while staying at the home university and vice-versa and/or complementing the existing Erasmus exchange programmes with virtual preparatory and follow-up activities

REVE

Helsinki University of Technology

Kandidaattiseminaari

Vuonna 2005 kokeiltu kandidaattiseminaarimalli herätti kiinnostusta TKK:n osastoilla. Malli antaa mahdollisuuksia osastokohtaisiin muunnelmiin, mutta tarkoituksena on esitellä kandidaatintyön kirjoittamisessa ja esittämisessä tarpeelliset vaiheet. Ensimmäiset uuden tutkintorakenteen mukaiset kandidaattiseminaarit järjestettiin syksyllä 2006 Sähkö- ja tietoliikennetekniikan ja Tietotekniikan osastoilla.

Kirjaston osuus pyrkii antamaan opiskelijoille valmiuksia tieteellisen tiedon hakuun ja viitteiden käsittelyyn. Vuoden aikana korkeakoulun yhteiseen Optima-oppimisympäristöön on tuotettu seminaaria tukevia elementtejä kuten harjoitustehtäviä ja

Viitteidenhallintapalvelut

Kirsi Heino
TKK kirjasto

Tiedonhaun perusteita

seminaarityötä tai kandidaatintyötä varten

26.9.2006 Virpi Palmgren

oheisinformatiota. – Kaksi kirjaston suunnittelijaa piti esitelmän näistä kokemuksista, kirjaston järjestämän koulutuksen integroimisesta osaksi opetusohjelmaa, kansainvälisessä Creating Knowledge –konferenssissa Kööpenhaminassa.

Nelli-koulutusta

Kirjaston koulutus ei rajoitu opiskelijoihin vaan tilaisuuksia järjestettiin tarpeen mukaan myös korkeakoulun henkilökunnalle ja tutkijoille sekä ulkopuolisille ryhmille. Vuoden painopiste oli Nelli-portaalissa (ja RefWorks-viitteidenhallintaohjelmassa), ja niitä koskeneet tilaisuudet järjestettiin sekä suomen- että englanninkielisinä.

Perinteinen fuksikoulutus

Kirjastonkäyttökoulutusta korkeakoulun ensimmäisen vuoden opiskelijoille antoi iso joukko pääkirjaston työntekijöitä syksyllä kuten tavallista. Perinteikstä koulutusta hienosäädetään jatkuvasti muun muassa kerättävän palautteen pohjalta. Seuraavalla sivulla on valokuvia ”alokkaiden” koulutuksesta.

Yhteistyö jatkuu

Hedelmällinen yhteistyö kirjaston ja TKK:n opiskelun ja oppimisen tuki -yksikön kanssa jatkuu myös tulevaisuudessa. Käynnistymässä on hanke, jossa yhdistetään kirjaston tiedon hakemista ja tietotekniikan osaston tiedon jäsentämistä koskeva menetelmä- ja työkaluosaaminen. Tarkoituksena on kehittää koko korkeakoulua palveleva opettajille suunnattu kurssi yliopisto-opetuksen opintokokonaisuuteen (ns. YOOP-opinnot 20 op.).

Seuraavan sivun kuvat: Petteri Kivimäki, Aune Kontkanen, Jouni Nevalainen ja Tarja Paalanen

TKK:N KIRJASTOLAITOKSEN SELVITYS

Teknillinen korkeakoulu siirtyi 1950-luvulta lähtien Hietalahdesta Otaniemeen ja pääkirjasto oli viimeisten muuttajien joukossa. Osastot ja monet laboratoriot ehtivät perustaa omat kirjastonsa ennen pääkirjaston saapumista. Tässä on syy TKK:n kirjastolaitoksen hajanaisuuteen. Vielä nykyisinkin TKK:lla on pääkirjaston lisäksi 10 osastokirjastoa sekä lukuisia erillislaitos- ja laboratoriokirjastoja.

TKK:n kirjastojen välinen yhteistyö, työnjako, koordinaatio ja pelisäännöt ovat perustuneet pitkälti itsellisyyteen ja vapaaehtoisuuteen. Pääkirjasto tarjoaa keskitetysti tietyt peruspalvelut, esimerkiksi tietoaaineistojen luetteloinnin, kirjastojärjestelmän ylläpidon sekä opetusohjelman mukaisen käyttäjäkoulutuksen. Myös elektronisessa muodossa olevien tietoaaineistojen hankinta kampuslisensseinä kuuluu pääkirjaston tehtäviin, muun tietoaaineiston hankkii kukin kirjasto, pienin poikkeuksin, itse. Erilliskirjastojen henkilökunta on myös saanut tukea pääkirjaston väeltä kirjastotoimensa kehittämisessä.

Toiminnallisesti TKK:n kirjastolaitos on nykymuodossaan kyennyt täyttämään asiakkaiden tarpeet. Pääkirjasto on toiminut tekniikan alan keskuskirjastona, erilliskirjastot ovat keskittyneet ennen

kaikkea oman yksikkönsä erityisaloihin. Hajautettu rakenne on pitänyt kirjastopalvelut tutkijoiden ja opiskelijoiden lähellä. Vastaavasti myös päätökset on tehty kunkin kirjaston omassa kehysorganisaatiossa. Hajautus on siten merkinnyt kokonaisuuden hajaantumista.

Tiedon digitalisoituminen on tuonut suuria muutoksia kirjastojen toimintaan. Aineiston keräämisen ja varastoimisen sijaan tärkeää on saatavuus. Ajattelutavan muuttumiseen on vaikuttanut myös tilakulujen käyttöönotto. Kun tila maksaa, sen käyttöä pitää miettiä tarkkaan. Kirjastoammatillisuus korostuu, kun muutostilassa pitää omaksua uutta.

Rehtori asetti 3.5.2006 työryhmän selvittämään TKK:n kirjastolaitoksen tilaa. Sen tehtävänä oli kartoittaa kirjastotoimen nykytilanne, suorittaa kokonaistaloudellinen tarkastelu sekä esittää suosituksia kirjastotoimen kehittämiseksi ja rationalisoiduksi vuosina 2007 – 2010. Työryhmän puheenjohtajaksi rehtori nimitti vararehtori Outi Krausen, jäsenet edustivat tasapuolisesti kirjastolaitosta, tutkijoita, opiskelijoita ja hallintoa. Ryhmän raportti luovutettiin rehtorille 6.3.2007.

Työn edetessä ryhmälle havainnollistui kirjastolaitoksen ylläpitoon liittyvien kustannusten selvittämisen vaikeus hajaantuneessa rakenteessa.

Kirjastojen menot koostuvat pääosin aineisto-, tilaja henkilöstökuluista. Näistä vain ensin mainittu saatiin kohtuullisen tarkasti esiin tietojärjestelmistä, jälkimmäisistä saatiin aikaan vain karkea arvio. Niiden osalta tietojärjestelmät eivät olleet riittävän tarkkoja.

Työn vaikeudesta huolimatta työryhmä päätyi esittämään yhteensä kymmenen suositusta. Seuravassa on oma yhteenvedoni näistä.

Hajautettu kirjastolaitos on taannut TKK:laisille hyvät lähipalvelut. Palvelutason säilyttäminen ja kehittäminen katsottiin ryhmässä sinänsä tärkeäksi, mutta palvelujen yhtenäistämistä suositeltiin. Yhtenäiset käytännöt helpottavat kirjastojen käyttöä sekä henkilökunnan työntekoa, kun muistettavien asioiden määrä vähenee. Toinen tähän liittyvä suositus oli logistiikan parantaminen. Kun tutkijat eivät enää käy kirjastossa, kirjaston on mentävä tutkijan luo. Toisin sanoen aineisto pannaan liikkeelle joko sähköisesti tai kuljetuspalvelun avulla. Opiskelijoille taas haluttiin taata rauhalliset lukuilat ja pitkät aukioloajat.

Kirjastojen suurimpien kustannuserien hillitsemiseksi annettiin omat suosituksensa. Aineiston hankinta esitettiin tehtäväksi pääkirjaston kautta. Näin voidaan hyödyntää paljousalennuksia sekä hoitaa tilaukset tehokkaasti ja ammattitaidolla. Suositus on myös TKK:n hankintatoimen linjausten mukainen. Pääkirjasto on nimetty vastaamaan tietoa-aineiston hankintakorista.

Tilakuluja voidaan pienentää hallitsemalla painetun aineiston elinkaarta. Laboratorioissa kannattaa säilyttää vain kaikkein tarpeellisin aineisto. Vähemmän käytetty materiaali voidaan siirtää osasto- tai pääkirjastoon tai Kuopion Varastokirjastoon. Näin säilytyskustannukset saadaan kuriin. Aineiston elinkaarta voidaan hallita luettelomallalla kaikki hankittu aineisto TEEMU-tietokantaan, hoitamalla lainaus kirjastojärjestelmän kautta sekä ylläpitämällä kokoelmia kirjastoammatillisella henkilökunnalla.

Pääkirjastoa lukuun ottamatta TKK:n kirjastot ovat pieniä, parhaimmillaankin vain kahden – kolmen henkilön varassa olevia yksiköitä. Tällaiset yksiköt ovat varsin haavoittuvaisia, siksi yksi suositus tarjoaa mahdollisuuden osastoille siirtää kirjastonsa hallinnollisesti osaksi pääkirjastoa. Tällä tavoitellaan vertaistuen parantamista ja kirjastoammatillisuuden ylläpitoa sekä kehittämistä. Myös palvelujen ylläpito helpottuu, kun pääkirjasto voi taata sijaistuksen vakituisen henkilökunnan lomien ja poissaolojen ajaksi. Pidemmällä tähtäimellä tämä myös tuo säästöjä henkilökuntamenoissa.

Kaiken kaikkiaan työryhmän työ on ollut TKK:lla urauurtavaa. Itse näen suosituksissa suuria mahdollisuuksia. Yhden osaston kanssa olemme jo kokeilleet kirjaston ulkoistamista pääkirjastolle, toisen osaston kanssa mietimme RFID-tekniikan käyttöönottoa itsenäiskäyttöisen laboratoriokirjaston luomiseksi. Kaiken kaikkiaan meillä on suuret mahdollisuudet kehittää TKK:n kirjastolaitosta kokonaisuutena. Työ on jo aloitettu.

Puunjalostustekniikan osaston kirjasto sai uudet tilat 2006.

Kuvat: Janne Salonen

Kirjaston korkeakoulun julkaisemista tukeva toiminta laajeni vuoden 2006 aikana diplomitoiden elektronisen julkaisemisen testillä. Pitkään suunnitteilla ollut ja vaiheittain toteutunut kansainvälinen ISBN-uudistus työllisti kirjaston ISBN-neuvontaa. Opastusta annetaan myös valmistuneessa Tutkimusraportin kirjoittamisen oppaassa, jonka kolmihenkisessä toimituksessa oli kirjaston edustaja. Kirjastolta kysytään entistä enemmän apua tieteellisen julkaisutoiminnan arviointiin liittyvissä kysymyksissä.

Julkaisemisen arviointia

Korkeakoulun henkilökunta tuottaa vuosittain kaikkiaan noin 3 500 tieteellistä julkaisua, lähinnä artikkeleja tieteellisissä lehdissä ja konferenssijulkaisuissa. Vastuualueet huolehtivat tietojen syöttämisestä kirjaston ylläpitämään julkaisurekisteriin, TKKjulkaisee-tietokantaan, TENTTU-tiedonhakujärjestelmässä. Tietokanta sisältää tiedot TKK:n henkilöstön julkaisutoiminnasta alkaen vuodesta 1992. Julkaisurekisterin sisältämä tieto on suureksi avuksi, muttei yksinään riittävää korkeakoulun sisäiseen tai varsinkaan yliopistojen väliseen tuotavuuden vertailuun. Tieteelliseen julkaisutoimintaan liittyvä evaluointi edellyttää sekä julkaisujen määrän että laadun arviointia.

Tieteellisiä lehtiä voi tietyin varauksin arvioida vertailemalla lehtien viittauskertoimia eli Impact Factor –lukuja, joita voi hakea ISI:n julkaisemasta ISI Journal Citation Report JCR -verkkopalvelusta. Lehden Impact Factor lasketaan palvelun tietokannoissa siten, että kahtena edellisenä vuonna lehden artikkeleihin kohdistuneiden viittausten lukumäärä jaetaan saman ajan kuluessa julkaistujen lehtien kaikkien artikkeleiden kokonaismäärällä. ISI:n Web of Knowledge -palvelu tietokantoinen on käytettävissä korkeakoululla.

Viittausanalyysillä tarkoitetaan tavallisesti analyysiä, joka toteutetaan ISI:n viitetietokantojen avulla. Nämä Citation-tietokannat sisältävät artikkelien tunnistetietojen lisäksi tiedot artikkelien sisältämistä viittauksista. Tietokantoihin voi tehdä viittaus(sitaatio)hakuja eri lähestymistavoin.

Arvioinnin välineitä kehitettiin kirjastossa vuoden aikana useammallakin tavalla. Yhdessä TKK:n hallinnon kehittämissyksikön kanssa toteutetussa hankkeessa parannettiin tieteellisten aikakauslehtien vaikuttavuuskertoimien (ISI/Journal Citation Reports –tietokannat) hyväksikäytön edellytyksiä, kehitettiin korkeakoulun professorikunnan julkaisutoimintaan liittyvää viittausanalyysiä, helpotettiin julkaisurekisterin tallennusta auktoriteettitiedon avulla ja professorikuntaa koskevan julkaisutiedon esisyötöllä. Kirjasto myös laati julkaisuanalyysijä korkeakoulun hallinnon tarpeisiin.

ISBN- uudistus koskee julkaisijoita

Kirjasto tiedotti vuonna 2006 korkeakoululle vaiheittaisesta uudistuksesta, jossa ISBN-tunnuksia pidennettiin kolmella numerolla 13-merkkisiksi. Uudistuksella turvataan ISBN-tunnusten riittäminen pitkälle tulevaisuuteen. Uusi ISBN-tunnus on samanlainen kuin kirjan takakannen viivakoodiin liittyvä EAN-tunnus ja se muodostetaan lisäämällä tunnuksen eteen numerot 978. Uudistus astui täysipainoisesti voimaan vuoden 2007 alusta ja

se koskee luonnollisesti koko kirja-alaa julkaisijoista kirjapainoihin ja kirjastoihin. (Lähde: Kansalliskirjaston tiedote kirja-alalle 5.12.2006)

Diplomitöitä TKK:n julkaisuarkistoon

Teknillisen korkeakoulun elektronisen aineiston julkaisuarkisto TKKDOC sisälsi vuoden 2006 lopussa noin 800 kokotekstijulkaisua. Arkistoon ryhdyttiin keväällä vastaanottamaan diplomitöitä Sähkö- ja tietoliikenneosaston osastolta valmistuvilta opiskelijoilta. Kertomusvuoden lopussa osaston vuoden 2006 diplomitöistä 15 % oli haettavissa julkaisuarkistosta ja siten käytettävissä vapaasti PDF-muodossa.

Hankkeessa on kehitetty ratkaisua, jossa toimintaketjuun osallistuvat tahot eli opiskelija, osaston kanslia ja osasto- ja pääkirjasto yhdessä saattavat diplomityöt verkkoon. Tarkoitus on, että malli olisi myöhemmin laajennettavissa koko korkeakouluun.

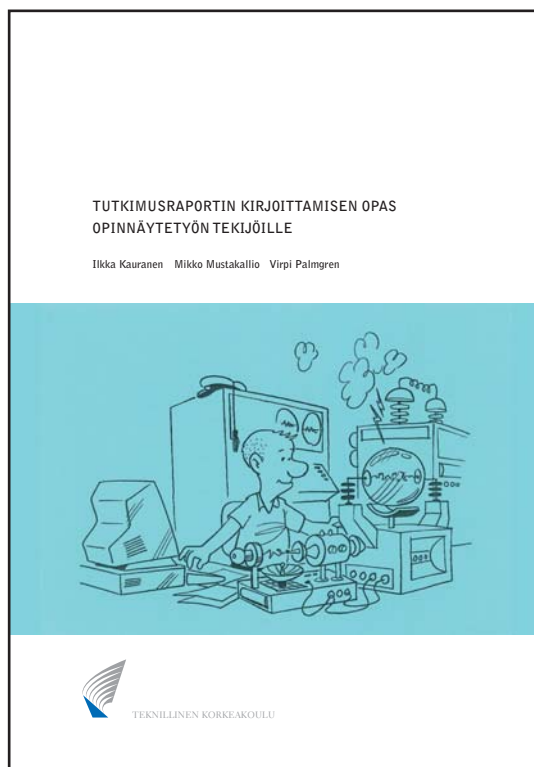
TKK Dissertations –sarjaa suositellaan

Vuonna 2006 väitöskirjoja julkaistiin ennätysmäärä 160 kpl ja elektronisena näistä julkaistiin kuten edellisenäkin vuonna 99 %. TKK Dissertations -sarjassa ilmestyi 36 väitöskirjaa mikä on 23 % kaikista vuoden väitöskirjoista. Julkaiseminen TKK Dissertations-sarjassa aloitettiin maaliskuussa 2005. Sarjan ylläpidosta huolehtii pääkirjaston Diss-palvelu. Sarja on perustettu väitöskirjalautakunnan aloitteesta ja sen tavoitteena on yhdenmukaistaa TKK:n väitöskirjojen ilme sekä helpottaa niiden tunnistettavuutta ja löytyvyyttä lukijoiden keskuudessa.

Opastusta kirjoittajille

Moni TKK:lla opiskellut ja työskentelevä on turvautunut opinnäytettä tai muuta tutkimusta

kirjoittaessaan Tutkimusraportin kirjoittamisen oppaaseen (Kauranen, Ropponen & Aaltonen) vuodelta 1993. Kirjaston suunnittelija oli mukana uudistamassa opasta ja se ilmestyi painettuna lähes samalla nimellä Tutkimusraportin kirjoittamisen opas opinnäytetyön tekijöille (Kauranen, Ilkka; Mustakallio, Mikko; Palmgren, Virpi) kertomusvuoden aikana. Sitä voi ostaa pääkirjastosta ja opintotoimiston kansliasta 8 euron hintaan.

Tieteellisen julkaisemisen vaikuttaja

Kirjasto liittyi vuoden aikana jäseneksi SPARC®iin (the Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition), mikä on yliopisto-, kirjasto- ja muista vastaavista jäsenistä koostuva yhteenliittymä. Se syntyi yhdysvaltalaisen tieteellisten kirjastojen järjestön (ARL) aloitteesta vuonna 1997. SPARCin tavoitteena on vaikuttaa rakentavasti, kustannuksiltaan edullisempia vaihtoehtoja kehittämällä, tieteellisen vertaisarvioitun kommunikoinnin malliin, jossa kirjoittajat luovuttavat oikeuksiaan ja kirjastot ostavat artikkelit takaisin yhä kalliimpina tieteellisinä aikakauslehtinä ja elektronisten lehtien paketeina. Järjestö julkaisee myös tiedotusaineistoa ja oppaita: <http://www.sparceurope.org/>.

Ulkoisen viestinnän kanavana käytettiin totuttuun tapaan erityisesti www-sivuja, tiedotuslehti TietäNetiä ja korkeakoulun TKK NYT –lehtistä ja samannimistä www-uutispalstaa. Uutuutena julkaistiin kirjaston toimintaa aiempaa laajemmin esittelevä vuosikertomus. Näyttelyitä järjestetään kirjaston tiloissa usein yhteistyössä TKK:n muun henkilöstön kanssa tai heidän aloitteestaan, niin myös vuonna 2006. TKK:n kirjasto on ollut kahden kuluneen vuoden aikana vaikuttamassa tavallista enemmän koko yliopistokirjastoverkoston toimintaan.

Mukana yliopistokirjastojen viestinnässä ja toiminnassa

Ylikirjastonhoitaja
Ari Muhonen toimi vuosina 2005 ja

2006 Suomen yliopistokirjastojen neuvoston puheenjohtajana. Neuvosto on yliopistokirjastojen verkoston yhteistyötä koordinoiva ja kehittävä elin, jossa ovat edustettuina kaikki yliopistokirjastot, Kansalliskirjasto ja Varastokirjasto. Sen käynnistämisiä ovat olleet monet niin itse yliopistoja kuin niiden kirjastoja hyödyttävät hankkeet.

Neuvosto täytti vuonna 2006 kymmenen vuotta. Merkkipaalua juhlittiin 28. lokakuuta Helsingin

yliopiston tiloissa. Paikalla oli arvovaltaisia puhujia ja neuvoston toiminnassa vuosien varrella mukana olleita kirjastoalan ja sidosryhmien edustajia. Ari Muhonen esitteli omassa puheenvuorossaan neuvoston uutta strategiaa kaudelle 2007–2012 painottaen neuvoston roolia yhteistyöelimenä ja vaikuttajana. Kiintopisteet löytyvät hänen mukaansa kirjastotoiminnan perusajatuksista tietovarannon säilyttämisestä, osaamisesta ja yhteistyöstä toimintaympäristön jatkuvan muutoksen keskelläkin. Neuvosto on laatinut uuden strategian lisäksi viestintäsuunnitelman.

Kemian historiallinen laitenäyttely

TKK:n kemiantekniikan osaston remontin takia osaston vanhoja huonekaluja sijoitettiin kerto-

Kuvat: Aune Kontkanen

Kuva: Aune Kontkanen

musvuonna pääkirjastoon toisen kerroksen sisään-
tuloportaikon lähetyville. Varsinainen keväällä
pystytetty, vuoden 2007 puolelle jatkunut, näytte-
ly sisälsi valikoituja historiallisia kemian laitteita.
Panu Nykänen ja Jukka Korhonen TKK:n hallin-
nosta huolehtivat järjestelyistä.

Vieraita Liettuasta.

Kuva: Jouni Nevalainen

Kirjaston toiminnasta kerrottiin vuoden aikana
kiinalaisille, liettualaisille, saksalaisilla ja kroatia-
laisille yliopistojen edustajille, samoin kuin koti-
maisille vieraille esimerkiksi Kemirasta, Maanpuo-
lustuskorkeakoulusta sekä Oulun ja Tampereen
yliopistosta.

Kuvat: Petteri Kivimäki

Japanilaiset arkkitehdit tutustumassa kirjastoon.

Vieraita monelta taholta

Alvar Aallon kansainvälinen mai-
ne houkutteli kertomusvuonnakin
arkkitehtuurin ystäviä Otanie-
meen kaukomailta asti. Keskikesäl-

lä 7. päivänä heinäkuuta perjantaina suuren osan
henkilökunnasta nauttiessa kesälomasta otettiin
kirjastossa vastaan 16 japanilaista arkkitehtiä. Vie-
railuun oli valmistauduttu etukäteen ja sen koordi-
noi TKK:n viestintä.

Vuosikertomus perinteeksi

Pääkirjasto julkaisi ensimmäistä kertaa vuodelta
2005 vuosikertomuksen laajemmassa ja värikkääs-
sä muodossa painettuna ja PDF-julkaisuna verkos-
sa. Painoväristä melkein kostea aikaansaannos jaet-
tiin rehtorille ja muille kokoukseen osallistuneille
tulossopimuksen ennakkoneuvottelussa 3.5.2006.
Kertomus lähetettiin korkeakoulun hallinnolle,
yksiköille, erilliskirjastoille, yliopisto- ja muille kir-
jastoille, asiakkaille sekä yhteistyökumppaneille.
Jokainen pääkirjaston työntekijä sai oman kappaa-
leen.

Vuosikertomuksissa tuodaan havainnollisesti esille
kirjaston monipuolista ja muuttuvaa työtä. Samal-
la kirjaston historiaa tallentuu.

Viestintään panostamista

Keväällä 2006 käynnistettiin johdon aloitteesta
erillinen hanke viestinnän kehittämiseksi. Kiirei-
simmäksi alueeksi valikoitui ulkoinen viestintä.
Vuoden vaihteessa 2006 - 2007 valmistui raamit
antava viestinnän toimenpidesuunnitelma.

Viestintää kehitettiin myös perustamalla pieni va-
lokuvauksen työryhmä, jonka tehtävänä on ollut
valokuvaamisen ja kuvien tallennuksen organisoim-
ti itse kuvanoton lisäksi. Vuoden aikana kirjasto
tiedotti erityisesti uusista elektronisista aineistoista
ja palveluista sekä ISBN-uudistuksesta. Sisäisessä
ja TKK:n kirjastojen välisessä viestinnässä Tarmo-
intranet vakiinnutti asemansa.

Kertomusvuonna henkilöstön taitoja ja osaamista vahvistettiin paitsi koulutuksella myös virkailijavaihdolla ja muulla tutustumisella toisten kirjastojen toimintaan. Virikkeitä omaan työhön toivat myös lukuisat vieraat (ks. myös Viestintä) ja vakinaisen henkilökunnan vahvistaminen erilaisissa palvelussuhteissa olevilla työntekijöillä. Henkilöstön jaksamista edesautettiin jälleen kekseliäällä TYHY-toiminnalla.

Pysyvyyttä ja vaihtelua

Pääkirjaston henkilöstön määrä vuonna 2006 oli 52 työntekijää. Virkoihin nimitettiin kaksi henkilöä. Vaihtelua hyvin pysyvään henkilöstöön saatiin mm. 16-vuotiaan työelämään tutustujan, kirjasto- ja informaatiopalvelualan harjoittelijan ja siviilipalvelusmiehen avulla. Siviilipalvelusmies oli kautta historian toinen korkeakoulun oma teekari, joka suoritti palvelustaan kirjastossa. Hänen tehtäviinsä kuului esimerkiksi osallistuminen ilta-päivystykseen joka toinen viikko. Palvelusaika jatkui vielä vuoden 2007 puolella.

Kirjastoharjoittelija jäi kirjastoon harjoittelujakson jälkeenkin ja syksyn aikana hän kantoi päävastuun Tietotekniikan kirjaston päivystyksistä. Pääkirjasto avusti tätä erilliskirjastoa aukipitamisessä ja työhöjohdollisissa tehtävissä osaston pyynnöstä lähes koko vuoden ajan.

Henkilöstöstä 54 % oli yli 50-vuotiaita, alle 30-vuotiaita oli vain 3 henkilöä eli 6 %. Vuonna 2011 – 2012 noin neljännes henkilökunnasta on iässä, joka mahdollistaa eläkkeelle siirtymisen.

Uuden palkkausjärjestelmän UPJ:n keskustelut käytiin kehityskeskustelujen ohessa keväällä 2006. Järjestelmä oli henkilökunnalle melko tuttu edelliseltä vuodelta, mutta käyttöön se otettiin korkeakoululla varsinaisesti vasta kertomusvuonna. UPJ-palkkojen maksu alkoi 31.10. (vrt. Talous).

Henkilöstökulut 1.8 milj. eur olivat kokonaiskuluista lähes 40 %, kuten edellisenäkin vuonna. Koulutukseen summasta käytettiin 16 500 euroa eli vähän alle 1 %.

Ruotsin kieltä ja muuta koulutusta

Koulutuspäiviä vuonna 2006 pääkirjaston henkilöstöllä oli yhteensä 353, jonkinlaiseen koulutukseen osallistui jokainen. Pääkirjaston informaatiopalvelu tarjosi henkilökunnalle toukokuun 8.

päivä aamupäivän ajan nonstop-tietoiskuja Google Scholarista DOI-identifikaatiotunnukseen ja elektronisten diplomitöiden pilottiin. Vuoden aikana annettiin muutakin sisäistä koulutusta, esimerkiksi kuukausikouksissa ja kutsumalla atk-keskuksen edustaja Windows-verkkoa koskevaan kyselytuntitilaisuuteen.

TKK:n henkilöstökoulutuksen järjestämälle asiakaspalvelun ruotsin kielen kurssille osallistui 13 henkilöä. Kurssi pidettiin kirjaston tiloissa syksyllä. Korkeakoululla otettiin vuoden aikana käyttöön uusi Travel-matkahallintajärjestelmä. Taloustoimiston järjestämään koulutukseen otettiin osaa myös kirjaston puolesta.

Työntekijät osallistuivat jälleen monipuolisesti erilaisiin koulutus- ja seminaaritilaisuuksiin kuulijana ja asiantuntijana kotimaassa ja ulkomailla. Yksi tapa saada virikkeitä omaan työhön oli toisiin kirjastoihin tutustuminen.

Oppia virkailijavaihdon ja vierailujen kautta

Muiden kirjastojen toimintaan, erityisesti asiakaspalveluun, tutustuttiin kertomusvuonna aktiivisesti. Virkailijavaihto HSE:n (Helsingin kauppa- korkeakoulun) ja TKK:n kirjastojen välillä jatkui. TKK:n kirjaston virkailija työskenteli toukokuussa viikon HSE-kirjastossa ja vastaavasti heidän virkailijansa marraskuussa Otaniemessä. Muut kuulivat TKK:n vaihdokkaan kokemuksista valokuvien kera pääkirjastossa pidetyssä kuukausikouksessa.

Elokuussa kolme henkilöä lainaustoimistosta sai oppia kahden päivän ajan Oulun yliopiston kirjaston toiminnasta. Käynti valmisteltiin huolella, senkin ansiosta matkaeväiksi jäi paljon käyttökelpoista tietoa oman työn kehittämiseen sekä näiden kirjastojen väliseen vertailuun. Joulukuussa 14. päivä Tampereen teknillisen yliopiston asiakaspalveluhenkilökunta tuli perehtymään tarkemmin TKK:n kirjastoon. Kokemusten vaihdosta ja suhteiden solmimisesta on jo nyt nähty hyötyä omassa työssä.

Kansainvälisesti tutustuttiin paitsi Belgian Leuvenin katolisen yliopiston Arenberg kirjastoon (ks. Koulutus), myös kahden hengen voimalla IFLAn Soulissa pidetyn vuosikokous- ja konferenssimatkan yhteydessä Pekingissä sijaitseviin Tsinghuan yliopiston kirjastoon ja Kiinan kansallinen tiedekirjasto CASiin (Chinese Academy of Sciences) (TietäNet 2/2006). Lyhyellä vierailulla nähtiin välähdyksiä näiden

Tsinghuan yliopiston pääkirjaston ala-aula.

arvostettujen nykyaikaisten kirjastojen toiminnasta ja saatiin tuntumaa mahdolliseen kansainväliseen yhteistyöhön.

Kesä käynnisty Etelä-Karjalassa

Kirjaston vuotuinen opintomatka suuntautui Lappeenrantaan teknillisten yliopistokirjastojen yhteiseen seminaariin. Matkalle lähdettiin 26 hengen ryhmällä aamuvarhaisella 8. kesäkuuta. Saimaan rantojen tuntumaan teknillisen yliopiston kirjastoon oli saapunut henkilökuntaa myös Tampereen teknillisestä ja Oulun yliopistosta sekä Åbo Akademiä. Ystävällisen vastaanoton jälkeen osallistujat kuulivat ajankohtaisia esityksiä kirjastojen toiminnasta, TKK:lta esimerkiksi REVE-projektistista, ja lounaan jälkeen oli vuorossa tutustuminen tiloihin. Vierailusta on kirjoitettu TietäNetissä 2/2006.

Kuva: Jouni Nevalainen

Lappeenrantaan teknillisen yliopiston kirjaston tilat ovat avarat ja valoisat.

Kuva: Anne Kontkanen

TYHY-toimintaa

Vuoden 2006 työhyvinvointitoiminnan teemoja olivat yhteisöllisyys ja kampus tutuksi. TKK:n tunnetuimpiin laitoksiin kuuluvaan Kylmälaboratorion aivotutkimusyksikköön päästiin käymään tammikuun 26. päivä ja talven aikana järjestyi käynti myös VTT:n informaatiopalveluun naapurissa. Maaliskuun lopussa piipahdettiin TKK:n akustikan ja äänenkäsittelytekniikan laboratoriossa. Toista teemaa yhteisöllisyyttä luotiin 35 osallistujan kesken pikkujoulussa 12.12. Suomen Kansallisoopperan ”Pähkinänsärkijä ja hiirikuningas”-balettiesityksessä Tshaikovskin sävelten satumaailmassa.

Kuva: Aune Kontkanen

Yläkuvassa pohditaan pääkirjaston yhteisillä keittiökahvilla parasta tapaa syödä laskiaispulla. Alakuvassa nautitaan TKK:n TYHY-retkestä Espoon Vasikkasaareissa. Kuva: Ilkka Heikkinen

TYHY-ryhmän suunnittelemissa olivat myös edellä kerrottu opintomatka, muut retket ja kuukausikokoukset. Lisäksi tehtäviin kuuluu korkeakoulun TYHY-toiminnan seuraaminen ja kannustaminen siihen osallistumiseen. Ryhmä oli toinen Puheeksiottomallinpiloteista TKK:lla. Malli tarkoittaa esimiehen aktiivista varhaista puuttumista keskustelemalla

työntekijän tilanteeseen työkyvyn tukemiseksi. Tavoitteena on TKK:lle soveltuvan mallin luominen puheeksiottomenettelylle ja -koulutukselle. Työ jatkui yhdessä kirjaston koko henkilökunnan kanssa vuonna 2007.

Laatutyö alulle

Kertomusvuoden lopussa polkaistiin käyntiin kirjaston laatutyö osana TKK:n laadunvarmistusjärjestelmän rakentamista ja vuonna 2007 tapahtuvaa auditointia. Työtä vetämään nimettiin kuuden hengen laatutyöryhmä. Laatu on TKK:n strategia 2015:ssä keskeisessä roolissa.

Uusi neuvottelukunta kokoontui

Kirjaston neuvottelukunnan kokoonpano vaihtui kaudelle 2006 – 2008 (ks. liite). Kertomusvuoden kokouksessa neuvottelukunta käsitteli tulossopimusluonnoksen yhteydessä laajasti kirjaston toimintaa, menestystekijöitä ja uhkakuvia. Kokousta kiinnostivat esimerkiksi TKK:n hallinnon ja tuloneuvottelujen tarpeisiin tehtävät viittausanalyysit, tilakustannukset ja tilojen merkitys, asetetun kirjastotoimen kehittämistyöryhmän työ, informaatiolukutaito- ja muut hankkeet sekä kirjaston tulokellisuus ja merkitys koko organisaation tuottavuudelle. Puheenjohtaja piti tärkeänä sitä, että TKK:n kehittämisstrategian neljä pääteemaa (kansainvälisyys, laatu ja uudistumiskyky, yhteiskunnallinen vuorovaikutus ja digitalisoituminen) näkyisivät selvästi kirjaston strategiassa. Kirjaston roolia erityisesti digitalisoitumisen edistämisessä tulisi painottaa.

Kuvassa vasemmalta: prof. Jyrki Sinkkilä (TKK), toimistopäällikkö Irma Pasanen (TKK), prof. Vesa Välimäki (TKK), ylikirjastonhoitaja Ari Muhonen (TKK), tietopalvelupäällikkö Kirsi Tuominen (VTT), Antti Ala-Iikka (TKY), pj. vararehtori Outi Krause (TKK), prof. Petri Kuosmanen (TKK) ja kokouksen sihteeri suunnittelija Marja Malmgren (TKK). Poissa olivat DI Katriina Schrey-Niemenmaa (EVTEK) ja prof. Jorma Tarhio (TKK).

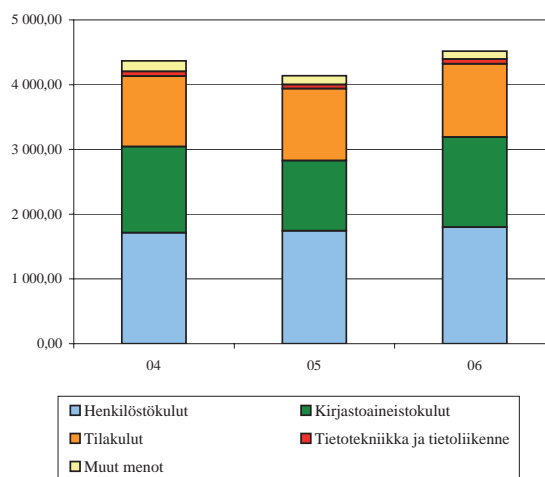

Kirjaston hankintojen järjestelyt muuttuivat merkittävästi vuonna 2006. Asetus valtionhallinnon yhteishankinnoista astui voimaan 8.9.2006. TKK kehitti hankintatoimintaansa muun muassa erityisessä rehtorin asettamassa hankintatyöryhmässä, mikä jätti esityksensä syyskuun lopulla. Kirjahankinnoissa valmistauduttiin Hanselin puitejärjestelyyn siirtymiseen vuoden 2007 alussa. Kirjaston taloudellinen tilanne säilyi pääpiirteissään edellisten vuosien kaltaisena.

Korkeakoulu myönsi toimintamenoihin rahoitusta 4 176 964 euroa vuonna 2006. Määrä oli edellisvuoden tasolla. Toimintamenoäärärahaan sisältyi hankerahoitusta 70 000 euroa, josta 20 000 euroa kohdistettiin RFID-hankeelle ja 50 000 euroa TKK:n julkaisuarkiston kehittämiseen.

Kirjastolla oli vuonna 2006 käynnissä kaksi merkittävää muun julkisen rahoituksen hanketta. KTM:ltä ja Tekesiltä saatiin 30 000 euroa energia-alan kansainvälisen ETDE World Energy Base -tietokannan ylläpitoon. Tietokannan käyttömaksuja kerättiin 21 166 euroa. Toinen merkittävä hanke oli Opetusministeriön rahoittama OA-JES Avoimen julkaisu toiminnan edistäminen Suomessa -projekti, johon ministeriö antoi 32 930 euroa. Hanke toteutetaan Suomen Open access -työryhmän

Toimintakulujen kehitys 2004-2006

FinnOA:n koordinoimana ja siinä työskentelee kirjaston järjestelmäasiantuntija Rita Voigt.

Toiminnan tuotot olivat yhteensä 236 314 euroa. Maksullisen palvelutoiminnan osuus oli 212 174 euroa.

Toimintaan käytettiin 4 517 996 euroa. Toimintakulujen jakautumat ja kehitys käyvät ilmi oheisesta kuvasta ja vuosikertomuksen lopussa olevasta tilastoliitteestä. Rehtori ilmaisi vuoden 2007 tulosopimuksessa huolensa sähköisten julkaisujen kustannusten noususta. Tietoaineiston kustannusten

Kuva: Aune Kontkanen

nousua pyritään rajoittamaan aineistoa karsimalla ja korvaamalla mahdollisuuksien mukaan painettua aineistoa elektronisella aineistolla.

Muut talousasiat

Vuoden 2006 aikana siirryttiin uuteen palkkausjärjestelmään UPJ:hin. Palkkojen maksatus uuden järjestelmän mukaisesti tapahtuu vaiheittain vuosien 2006 - 2009 aikana. UPJ-palkkajärjestelmä nosti kirjaston vuosittaisia palkkakustannuksia useilla kymmenillä tuhansilla euroilla jo vuonna 2006.

Kirjaston edustaja oli mukana TKK:n hankintatoimen työryhmässä, jonka rehtorille jättämässä esityksessä kiinnitettiin huomiota hankintojen koordinoimisen tarpeeseen sekä niiden kilpailuttamiseen lainsäädännön mukaisesti. Vuoden aikana toiminut kirjastotoimen kehittämistyöryhmä (ks. s. 25) otti esille käytäntöjen yhdenmukaistamisen TKK:n kirjastolaitoksessa.

Kuva: Jouni Nevalainen

Vuosi 2007

Korkeakoulu alkoi soveltaa Hanselin puitesopimusta kirjahankinnoissa vuoden 2007 alussa. Hansel järjestää valtion yhteishankintakilpailutuksen kausijulkaisujen hankinnalle vuonna 2007. Kirjaston edustaja on mukana kyseisessä kilpailutuksen asiakastyöryhmässä. Puitesopimus pyritään saamaan valmiiksi vuoden 2007 aikana siten, että jo vuoden 2008 tilaukset voitaisiin tehdä sen mukaan. Korkeakoulun aikeena on liittyä tilivirastona myös tähän puitesopimukseen. Kerrottu kilpailutus ei koske FinElibin kautta hankittua aineistoa, koska se on jo erikseen kilpailutettu. Kirjaston asiantuntemusta tullaan hyödyntämään TKK:n tasolla, sillä tiedonhankinnan salkkuvastaava on valittu kirjastosta 9.2.2007 hankintatoimen salkkuvastavien ryhmään.

Kuvat: Jouni Nevalainen

Mietintö kolmen korkeakoulun, Teknillisen korkeakoulun, HSE:n (Helsingin Kauppakorkeakoulun) ja Taideteollisen korkeakoulun yhteistyön syventämisestä annettiin opetusministerille helmikuussa 2007. Esitetyt uudistukset pyritään kirjaamaan Suomen valtion hallitusohjelmaan. Mietinnön etenemistä on vaikea arvioida tässä vaiheessa. Joka tapauksessa aie nostaa esille kysymyksen kyseisten korkeakoulujen kirjastojen yhteistyöstä ja kehittämisestä. TKK:n kirjastotoimea arvioitiin jo kirjastotoimen kehittämistyöryhmässä ja TKK:n hankintatoimen uusi organisaatio asettaa myös omat haasteensa kirjaston kehittämiseksi.

LIIKTEET

KIRJASTON NEUVOTTELUKUNTA 2006 - 2008:

Vararehtori, prof. Outi Krause (puheenjohtaja, TKK)

prof. Petri Kuosmanen (TKK, konetekniikan osasto)

prof. Jyrki Sinkkilä (TKK, arkkitehtiosasto)

prof. Jorma Tarhio (TKK, tietotekniikan osasto)

prof. Vesa Välimäki (TKK, sähkö- ja tietoliikennetekniikan osasto)

DI Katriina Schrey-Niemenmaa (EVTEK)

tietopalvelupäällikkö Kirsi Tuominen (VTI)

tekn. yo Antti Ala-Ilkka (2006)

Kirjastosta kokouksiin osallistuvat ylikirjastonhoitaja Ari Muhonen esittelijänä, toimistopäällikkö Irma Pasanen asiantuntijajäsenenä sekä suunnittelija Marja Malmgren kokouksen sihteerinä.

HENKILÖSTÖLUETTELO 2006

Aaltonen Mari	kirjastosihteeri (harjoittelija 22.5. - 11.8.)	Pöyhönen Tuula	kirjastosihteeri
Asikainen Eeva	osastosihteeri	Roos Riitta	kirjastosihteeri
Asla Kim	vahtimestari	Räisänen Marjatta	kirjastosihteeri
Elison Päivi	toimistosihteeri	Salonen Janne	kirjastosihteeri
Green Irma	suunnittelija	Saranka Riitta	osastosihteeri
Grof Ari		Sierla Eeva-Inkeri	kirjastonhoitaja
Heikkinen Ilkka	atk-tukihenkilö	Stelmahova Lilija	kirjastosihteeri
Heikkinen Marjaana	kirjastosihteeri	Tolonen Eva	suunnittelija
Heilman Pekka	kirjastosihteeri	Tuomaala Tiina	suunnittelija
Heino Kirsi	suunnittelija	Tuoresjärvi Taija	kirjastonhoitaja
Huurinainen Ulla	järjestelmäasiantuntija	Vehmanen Irma	kirjastosihteeri
Järvineva Outi	kirjastonhoitaja	Visapää Matti	siviilipalvelusmies (13.3. -)
Kampara Riitta	kirjastoamanuenssi	Voigt Rita	järjestelmäasiantuntija
Katajapuro Leena	toimistopäällikkö		
Kauria Pirkko	kirjastosihteeri		
Kivimäki Petteri	kirjastosihteeri		
Kontkanen Aune	hankintasihteeri		
Kouvonen Tuula	kirjastosihteeri		
Känsälä Sirkku	toimistopäällikkö		
Laakso Jari	kirjastosihteeri		
Lampola Mirja	kirjastonhoitaja		
Larsson Bo	kirjastosihteeri		
Lehmus Jukka	atk-tukihenkilö		
Linnainmaa Irma	kirjastosihteeri		
Maijala Risto	kirjastoamanuenssi		
Maikola Harri	kirjastosihteeri		
Malmgren Marja	suunnittelija		
Marvia Jaana	suunnittelija		
Muhonen Ari	ylikirjastonhoitaja		
Mättö Merja	kirjastosihteeri		
Mörttinen Eeva	sovellussuunnittelija		
Nevala Timo	toimistopäällikkö		
Nevalainen Jouni	suunnittelija		
Nieminen Saija	kirjastosihteeri		
Paalanen Tarja	julkaisusihteeri		
Palmgren Virpi	suunnittelija		
Pasanen Irma	toimistopäällikkö		
Pasanen Pekka	kirjastonhoitaja		
Pasanen Ritva	kirjastosihteeri		
Pitkänen Matti S.	suunnittelija		
Pusa Paula	osastosihteeri		
Pusa Valto	erikoislaboratoriomestari		

TKK Kirjasto
TILASTOT

TALOUS

Rahoitus	2004	2005	2006
	1000 e	1000 e	1000 e
Teknilliseltä korkeakoululta	3 791,20	4 218,90	4 176,96
Muu julkinen rahoitus	35,00	30,30	84,10
Maksullisen palvelun tulot	221,00	238,30	212,17
Yhteensä	4 047,20	4 487,50	4 473,23
Suoran budjettirahoituksen osuus koko rahoituksesta	93,67 %	94,01 %	93,38 %

Toimintakulut	2004	2005	2006
	1000 e	1000 e	1000 e
Henkilöstökulut	1 714,60	1 742,30	1 799,30
Kirjastoaineistokulut	1 330,70	1 083,80	1 389,33
Tilakulut	1 087,20	1 111,80	1 132,74
Tietotekniikka ja tietoliikenne	71,40	62,60	72,96
Muut menot	162,70	138,00	123,67
Toimintakulut yhteensä	4 366,60	4 138,50	4 518,00
TKK:n rahoittamat hankkeet	82,00	63,00	70,00

Kirjastoaineistokulut	2004	2005	2006
	1000 e	1000 e	1000 e
Kirjastoaineistokulut yhteensä	1 330,70	1 083,80	1 389,33

Elektroninen aineisto			
FinELib-sopimukset (kausijulkaisut, tietokannat)	745,10	793,20	945,97
Muut kausijulkaisut	285,90	120,40	244,28
Muu elektroninen aineisto	17,20	0,90	23,32
Elektroninen aineisto yhteensä	1 048,20	914,50	1 213,57

Painettu aineisto			
Kausijulkaisut	148,70	56,60	80,08
Kurssikirjat	46,10	36,20	32,88
Muut monografiat	87,70	76,50	62,81
Painettu aineisto yhteensä	282,50	169,30	175,76

HENKILÖSTÖ	2004	2005	2006
Virat	48,00	48,00	48,00
Henkilötyövuodet	49,00	49,40	48,90
Budjettirahalla palkatut	45,30	46,20	44,50
Hankintarahoituksella palkatut	3,70	3,20	4,40
Henkilökunnan osallistuminen koulutukseen			
Koulutuspäivät yhteensä	559,00	386,00	353,00
Koulutusta saaneen henkilöstön määrä	54,00	53,00	49,00

KOKOELMAT

Kokoelmien suuruus	2004	2005	2006
Elektroninen aineisto			
Kausijulkaisut (nimekkeet)	8 300	10 203	15 000
Verkossa/työasemilla olevat tietokannat (palvelut) (* 66 CSA-tietokantaa laskettu erikseen)	42	44	125*
Sähkökirjat	2 699	2 865	245 228
Painettu aineisto			
Monografiat (niteet)	220 543	225 894	229 385
Kausijulkaisut (nimekkeet, * tilastointitapa muuttunut)	16 544	15 210	11 415*
Painetun aineiston kartunta			
Monografiat (niteet)	10 307	9 128	9 330
Kausijulkaisut (nimekkeet)	110	121	86
Saapuvat kausijulkaisut			
Painetut (nimekkeet)	766	677	872
Elektroniset (nimekkeet)	8 300	10 203	15 000
Yhteensä (nimekkeet)	9 066	10 880	15 872
Luettelointi			
Teemu-tietueiden määrä (pää- ja erilliskirjastot)	300 391	309 919	358 917
Teemu-tietueiden määrä (pääkirjasto)	205 371	210 384	213 950
Teemuun lisätyt tietueet yhteensä	14 751	13 062	12 079
Muihin tietokantoihin lisätyt tietueet yhteensä	19 326	21 260	20 977

ASIAKASPALVELU

Käyttäjät	2004	2005	2006
Teknillinen korkeakoulu			
Opiskelijamäärä	15 192	14 585	14 550
Henkilöstömäärä	3 663	3 605	3 419
Aktiivisten lainaajien määrä			
TKK:n opiskelija	7 585	7 527	5 737
TKK:n henkilökunta	1 025	972	831
TKK:n sisäiset yhteensä	8 610	8 499	6 568
Ulkopuoliset	3 515	3 477	2 348
Aktiiviset lainaajat yhteensä	12 125	11 976	8 916*
(* tilastointitapa muuttunut)			
Kirjastokäynnit			
Käyntien määrä	285 608	274 719	253 227
Lainaus			
Kokonaislainaus (koti-, lukusali- uusinnat)	155 751	148 078	157 295
Itsepalvelulainat (automaatilla)	14 314	11 492	11 900
Itsepalvelu-uusinnat (Teemu, www)	88 973	93 694	102 350
Kaukopalvelu (kotimainen + kansainvälinen)			
Annetut kaukolainat ja jäljenteet	6 123	4 406	3 006
Saadut kaukolainat ja jäljenteet	3 167	2 997	3 024
Tietopalvelun toimeksiannot			
Kokonaismäärä	1 665	1 836	1 611
Käyttäjäkoulutus			
Opetustunnit yhteensä	1 134	882	895
Opiskelijamäärät yhteensä	1 921	1 657	1 537
Fuksikoulutus, opiskelijamäärät	1 211	1 174	991
Verkkokurssit, opiskelijamäärät	266	194	184
Käynnit kirjaston www-sivuilla			
Käyntien määrä	2 908 032	2 956 340	3 447 000
Elektronisten aineistojen käyttö			
Tiedonhakujen määrä	173 867	162 793	156 533
(Abi/Inform, Compendex (Engineering Village), Inspec, Web of Science (ISI), CAS SciFinder Scholar)			
Tulosteiden määrä	245 046	255 642	212 564
(American Chemical Society ACS, Elsevier: ScienceDirect, IEEE/IEE)			